

Strasbūrā, 13.6.2023.
COM(2023) 316 final

2023/0179 (NLE)

Priekšlikums

PADOMES IETEIKUMS

par sociālās ekonomikas pamatnosacījumu izstrādi

{SWD(2023) 208 final}

PASKAIDROJUMA RAKSTS

1. PRIEKŠLIKUMA KONTEKSTS

• Priekšlikuma pamatojums un mērķi

Eiropas sociālo tiesību pilārs darbojas kā kompass, nosakot virzienu, lai veidotu **spēcīgu, sociālu Eiropu**, kas ir **taisnīga, iekļaujoša un kurā ikvienam ir izaugsmes iespējas**. Lai veiktu Eiropas sociālo tiesību pilāra rīcības plānā noteiktās konkrētās darbības, nepieciešami kopīgi ES iestāžu, valsts, reģionālo un vietējo pārvaldes iestāžu, sociālo partneru un pilsoniskās sabiedrības centieni.

Tādas problēmas kā klimata pārmaiņas, digitalizācija, pieaugošā nevienlīdzība un demogrāfiskās pārmaiņas ir rosinājušas Eiropas Savienību (ES) izstrādāt politiku, kuras mērķis ir virzīt uz priekšu **taisnīgu, ilgtspējīgu un iekļaujošu pārkārtošanos**, kuras centrā ir Eiropas zaļais kurss¹. Covid-19 pandēmijas un Krievijas agresijas kara pret Ukrainu **tālejošās sekas** ir izcēlušas steidzamo nepieciešamību pēc šādas pārkārtošanās.

Šīs pārkārtošanās priekšgalā ir **sociālās ekonomikas struktūras**, kas ES nodarbina aptuveni 13,6 miljonus cilvēku². Tās ir demonstrējušas ievērojamu spēju veicināt **noturīgas un iekļaujošas kopienas un uzņēmējdarbības modeļus, demokrātisku līdzdalību un visiem labvēlīgu ekonomiku**. Minētās struktūras arī sniedz nozīmīgu ieguldījumu attiecībā uz IKP valstīs ar attīstītākajām sociālās ekonomikas struktūrām³.

Sociālā ekonomika ir vispārīgs termins, kas aptver plašu privāto struktūru loku, kuras par prioritāti izvirza cilvēkus, sociālos un vides faktorus, nevis peļņu. Lai gan sociālās ekonomikas jēdziena tvērums un termini var atšķirties atkarībā no valsts tradīcijām, tas parasti aptver **kooperatīvus, savstarpējās palīdzības biedrības, asociācijas** (tai skaitā labdarības organizācijas), **fondus** un **sociālos uzņēmumus**. Papildus cilvēku un planētas izvirzīšanai pirmajā vietā, šīm struktūrām ir arī citi galvenie principi, tai skaitā peļņas atkārtota ieguldīšana darbībās, kas kalpo kolektīvām interesēm vai sabiedrībai, un demokrātiska un/vai līdzdalības pārvaldība.

Priekšlikums Padomes Ieteikumam par sociālās ekonomikas pamatnosacījumu izstrādi tika izziņots Eiropas Komisijas **sociālās ekonomikas rīcības plānā**⁴ 2021. gadam. Rīcības plānā Komisija ierosināja konkrētus pasākumus, kas jāveic līdz 2030. gadam, lai veicinātu sociālo inovāciju, sekmētu sociālo ekonomiku un tās uzņēmējdarbības un organizatoriskos modeļus, kā arī palielinātu tās pārveidojošo spēku ekonomikā un sabiedrībā. Galvenā uzmanība tiek pievērsta sociālās ekonomikas izaugsmes nodrošināšanai, **radot labvēlīgus apstākļus, veicinot darbības sākšanu un paplašināšanu**, kā arī **palielinot izpratni** par sociālās ekonomikas potenciālu.

Eiropas Parlaments rezolūcijā atzinīgi novērtēja šo rīcības plānu⁵. Tas atbilst 2015. gada Padomes secinājumiem par sociālās ekonomikas kā galvenā ekonomiskās un sociālās

¹ Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Eiropas zaļais kurss" (COM(2019) 640 final).

² Attēlā ietvertas ES 28 valstis. Sk. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja, *Monzon, J. L., Chaves, R.*, "Recent Developments of the Social Economy in the European Union", 2017, 66. lpp.

³ Piem., 10 % no IKP Francijā, <https://www.economie.gouv.fr/leconomie-sociale-et-solidaire>.

⁴ Komisijas paziņojums "Ekonomikas, kas darbojas cilvēku labā, veidošana. Rīcības plāns sociālajai ekonomikā", COM(2021) 778 final.

⁵ Eiropas Parlamenta 2022. gada 6. jūlija rezolūcija par ES sociālās ekonomikas rīcības plānu (2021/2179(INI)).

attīstības virzītāj spēka veicināšanu Eiropā⁶, kuros tika apstiprināta sociālās ekonomikas veicināšanas nozīme un Eiropas Komisija tika aicināta rīkoties, lai veicinātu attīstību šajā nozarē.

Sociālās ekonomikas pievienotā vērtība

Sociālajai ekonomikai var būt nozīmīga loma dažādu sabiedrības problēmu risināšanā. Izmantojot savas priekšrocības, piem., **kvalitatīvu darbvietu radīšanu, sociālās un darba tirgus iekļaušanas veicināšanu un ilgtspējīgas attīstības sekmēšanu**, sociālajai ekonomikai ir potenciāls palīdzēt īstenot Eiropas sociālo tiesību pīlāru un tā pamatprincipus par **vienlīdzīgām iespējām un piekļuvi darba tirgum, taisnīgiem darba apstākļiem un sociālo aizsardzību un iekļautību**. Konkrētāk, sociālajai ekonomikai var būt liela nozīme, lai sasniegtu Eiropas sociālo tiesību pīlāra rīcības plāna vērienīgos **ES pamatmērķus 2030. gadam**, proti, lai vismaz 78 % iedzīvotāju vecumā no 20 līdz 64 gadiem būtu nodarbināti un vismaz 60 % no visiem pieaugušajiem ik gadu iesaistītos apmācībā un samazinātu nabadzības vai sociālās atstumtības riskam pakļauto cilvēku skaitu vismaz par 15 miljoniem, tādējādi veicinot dalībvalstu valsts saistību izpildi šo mērķu sasniegšanai⁷.

Tas tiek darīts, radot darbvietas un ekonomiskās iespējas, kas palīdz **jauniešiem, vecāka gadagājuma cilvēkiem un neizdevīgā stāvoklī esošām grupām** (piem., ilgstošiem bezdarbniekiem, cilvēkiem ar garīgās vai fiziskās veselības problēmām, neaktīviem, mazkvalificētiem darbiniekiem, cilvēkiem ar invaliditāti un cilvēkiem ar migrantu, minoritāšu rasu vai etnisko izcelsmi, ieskaitot romu tautības cilvēkus) **integrēties darba tirgū** un sabiedrībā. Tanī pat laikā tiek veicināti **taisnīgi darba apstākļi**, iesaistot darbiniekus pārvaldībā un lēmumu pieņemšanā. Tas ir īpaši svarīgi, jo attiecīgās grupas bieži saskaras ar īpaši augstu nabadzības vai sociālās atstumtības risku. Sociālās ekonomikas sniegtās iespējas, jo īpaši sadarbībā ar vidusmēra uzņēmumiem, var būt arī **atspēriena punkts ceļā uz citām darba tirgus nozarēm**. Sociālajā ekonomikā arī tiek nodarbināts liels sieviešu īpatsvars⁸, un tā sniedz pakalpojumus, kas palīdz sievietēm iekļauties darba tirgū, piem., bērnu aprūpes jomā. Tādējādi priekšlikums veicina **dzimumu līdztiesības stratēģiju 2020.–2025. gadam**⁹, kuras mērķis ir novērst dzimumu atšķirības darba tirgū un panākt vienlīdzību dažādās ekonomikas nozarēs.

Nodrošinot nodarbinātības iespējas, kas ir pielāgotas indivīdu un vietējās ekonomikas vajadzībām, un piedāvājot apmācības un pārkvalifikācijas iespējas, sociālās ekonomikas struktūras var palīdzēt darbiniekiem **pilnveidot prasmes un zināšanas, kas vajadzīgas, lai reaģētu uz pārmaiņām darba tirgū**. Tas ir īpaši svarīgi divējādās pārkārtošanās kontekstā. Prasmju pilnveidošana potenciāli var mazināt darbaspēka trūkumu un veicināt vispārējo ekonomikas izaugsmi. Piem., sociālās ekonomikas struktūras bieži nodrošina apmācību darba vietā un darba vidē balstītas mācību programmas, kas gūst labumu no zināšanu apmaiņas kultūras, kura izriet no nozares kolektīvās un sadarbības ētikas. Dažas sociālās ekonomikas

⁶ Padomes secinājumi “Veicināt sociālo ekonomiku — vienu no svarīgākajiem ekonomikas un sociālās attīstības virzītāj spēkiem Eiropā” (15071/15).

⁷ Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Eiropas sociālo tiesību pīlāra rīcības plāns”, COM/2021/102 final.

⁸ Dažās valstīs šis procentuālais skaits ir ievērojami augstāks nekā vidusmēra privātajā sektorā vai pat publiskajā sektorā. Piem., Francijā 40 % privātajā sektorā (izņemot sociālo ekonomiku) un 63 % publiskajā sektorā strādājošo ir sievietes, savukārt sociālajā ekonomikā šis skaits sasniedz 68 %. *CNCRESS*, “État des lieux de l'égalité femmes-hommes dans l'Économie Sociale et Solidaire”, 2019, 6. lpp.

⁹ Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Savienība, kurā valda līdztiesība: dzimumu līdztiesības stratēģija 2020.–2025. gadam”, COM(2020) 152 final.

struktūras piedāvā apmācības kursus par digitālajām un zaļajām prasmēm, kas ir pieejami neizdevīgā stāvoklī esošām grupām un tādējādi sniedz ieguldījumu, lai nodrošinātu taisnīgāku pārkārtošanos.

Pateicoties augšupējam veidam, kādā šīs struktūras mēdz darboties, jo tām ir cieša saikne ar kopienām, pilsoņiem un problēmām, ar kurām tie saskaras, sociālās ekonomikas struktūrām ir liels potenciāls darboties kā **sociāliem novatoriem** un rast risinājumus, kurus var paplašināt un/vai atdarināt un sniegt ieguldījumu sistēmisku sociālo pārmaiņu īstenošanā. Sociālā ekonomika var rast novatoriskus veidus, kā nodrošināt būtiskus sociālos pakalpojumus, kas papildina valsts līmenī piedāvātos sabiedriskos pakalpojumus, cenšoties **sniegt kvalitatīvus un uz cilvēku orientētus sociālos pakalpojumus apvienotā un rentablā veidā**. Piem., sociālās ekonomikas struktūras var būt nozīmīgi partneri valsts iestādēm, nodrošinot augstas kvalitātes aprūpes pakalpojumus, kā atzīts Eiropas Aprūpes stratēģijā¹⁰.

Ar sociālo ekonomiku var arī atbalstīt ES rūpniecības stratēģiju¹¹. Stratēģijā ir aprakstītas problēmas, ar kurām saskaras 14 rūpnieciskās ekosistēmas, tai skaitā “tuvienes un sociālās ekonomikas” ekosistēma, lai panāktu divējādo pārkārtošanos un palielinātu tās noturību. Sociālās ekonomikas struktūrām ir liels potenciāls **izstrādāt ilgtspējīgus produktus un pakalpojumus un izmantot iekļaujošus uzņēmējdarbības modeļus**. Vadošie piemēri ir enerģētikas kopienas un kooperatīvi, bioloģiskā lauksaimniecība, ilgtspējīgs tūrisms un apļveida produkti un pakalpojumi. Sociālās ekonomikas struktūras un novatori bieži tiek uzskatīti par zaļās pārkārtošanās līderiem, kas palīdz to padarīt taisnīgāku un iekļaujošāku, nostiprinot solidaritātes vērtības.

Sociālās ekonomikas uzņēmējdarbības modeļi rada **vērtību vietējai ekonomikai un sabiedrībai**, veicinot iekļautību, noturību un ilgtspēju. Šie modeļi ir stingri iesakņojušies vietējā ekonomikā, un to mērķis ir kalpot kopienai, kurā tie ir izveidoti, piemērojot uz vietas balstītas inovācijas jēdzienu, kas gan maksimāli izmanto vietējos resursus un aktīvus, gan ienes ekonomiskus ieguvumus un ieņēmumus atpakaļ vietējā ekonomikā. Tas palīdz stimulēt vietējo ekonomiku un atjaunošanos, veicinot jaunus uzņēmumus un darbvietu radīšanu nozarēs, kas ir īpaši saistītas ar attiecīgajām jomām. Tas aptver lauksaimniecību un bioloģiskās pārtikas ražošanu laukos un attālos apgabalos, ES tālākajos reģionos¹², apgabalos, kuros nepieciešama ekonomiskā rehabilitācija, un zilās ekonomikas jomā. Sociālās ekonomikas struktūras var arī gūt labumu no aprites ekonomikas, veicinot darbības saistībā ar ilgtspējīgu produktu izstrādi, paplašinot remontu un atkārtotu izmantošanu, kā arī atkritumu savākšanu un pārstrādi, tādējādi sekmējot funkcionējošu otrreizējo izejvielu tirgu. Turklāt, tā kā sociālās ekonomikas struktūras palīdz atdzīvināt lauku un attālos apvidus, tām ir potenciāls palīdzēt mazināt demogrāfiskās tendences šajos reģionos.

Problēmas

¹⁰ Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai par Eiropas Aprūpes stratēģiju, COM(2022) 440 final.

¹¹ Komisijas Paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “2020. gada Jaunās industriālās stratēģijas atjaunināšana: veidojot spēcīgāku vienoto tirgu Eiropas atveseļošanai”, COM(2021) 350 final.

¹² ES par tālākie reģioniem uzskata šos deviņus — Francijas Gviāna, Gvadelupa, Martinika, Majota, Reinjonas sala un Senmartēna (Francija), Azoru salas un Madeira (Portugāle), un Kanāriju salas (Spānija), kas atrodas Atlantijas okeāna rietumos, Karību jūras reģions, Amazones mežs un Indijas okeāns. Kopumā tajos mīt 4,8 miljoni iedzīvotāju.

Pēdējos gados ir uzlabojusies sociālās ekonomikas pamanāmība un atpazīstamība valsts un reģionālā līmenī¹³. Vairāk nekā puse dalībvalstu ir ieviesušas mērķtiecīgu tiesisko regulējumu un politiku sociālajiem uzņēmumiem un/vai sociālajai ekonomikai. Tomēr pierādījumi liecina, ka dalībvalstu veiktie pasākumi **ne vienmēr ir devuši efektīvus rezultātus**. To var saistīt ar šādiem faktoriem:

- **skaidrības un izpratnes trūkums** attiecībā uz sociālās ekonomikas **principiem un darbības jomu**;
- nepietiekama **sociālās ekonomikas pievienotās vērtības** atzīšana sabiedrības un ekonomikas labā, jo īpaši reaģējot uz jaunām tendencēm;
- atbalsta pasākumi, kuriem laika gaitā trūkst konsekvences un/vai kuri nevajadzīgi ierobežo sociālās ekonomikas struktūras līdz konkrētām darbībām vai uzņēmējdarbības modeļu veidiem¹⁴;
- tiesiskā regulējuma sadrumstalotība;
- dalībvalstu ierobežotās administratīvās un politiskās iespējas;
- **precīzu datu un statistikas trūkums** par nozari, tādējādi ierobežojot izpratni par tās apmēru un ietekmi; un
- **pielāgota finansējuma** trūkums dažādiem sociālās ekonomikas struktūru dzīves cikla posmiem¹⁵.

Aprakstītās nepilnības veido **neizmantotu potenciālu** nozarē daudzās ES valstīs. Piemēram, 2017. gadā algota darba īpatsvars nozarē dalībvalstīs svārstījās no 0,6 % līdz 9,9 %, savukārt ES vidējais rādītājs bija 6,3 %¹⁶. Tas liecina par nozares atšķirīgo attīstības līmeni visā ES.

Politikas un tiesību aktu pielāgošana sociālās ekonomikas vajadzībām ir sarežģīts uzdevums, jo tā aptver dažādas struktūras un alternatīvus uzņēmējdarbības modeļus, kā arī plašu nozaru klāstu, kurā šīs struktūras darbojas. Piemēram, sociālie uzņēmumi darbojas lauksaimniecības, celtniecības, atkārtotas izmantošanas un remonta, atkritumu apsaimniekošanas, enerģētikas un klimata, finanšu un apdrošināšanas, nekustamo īpašumu, izglītības, aprūpes, mākslas un citās jomās.

Tāpēc sociālo ekonomiku ietekmē vairākas **horizontālas un nozaru politikas un noteikumi**, piem., noteikumi, kas reglamentē darba tirgus politiku, veselības aizsardzības un aprūpes pakalpojumus, izglītību, kvalifikāciju un apmācību, nodokļus, publisko iepirkumu, konkurenci, rūpniecību, vietējo un reģionālo attīstību un teritoriālo sadarbību. Tādējādi, lai efektīvi atbalstītu sociālo ekonomiku, ir nepieciešama visaptveroša pieeja, kurā tiek ņemti vērā visi savstarpēji saistītie aspekti, kas ietekmē nozari.

¹³ Eiropas Komisija, Nodarbinātības, sociālo lietu un iekļautības ģenerāldirektorāts, *Carini, C., Borzaga, C., Chiomento, S., et al.*, "Social enterprises and their ecosystems in Europe — Comparative synthesis report", Publikāciju birojs, 2019.

¹⁴ Piemēram, dažās valstīs juridiskais statuss, kas ir piemērots noteiktām sociālo uzņēmumu kategorijām, piem., darbā iekārtošanas sociālie uzņēmumi (*Work Integration Social Enterprises, WISE*), var būt pārāk ierobežojošs attiecībā uz sociālajām vajadzībām, kas šīm organizācijām jāapmierina. Turklāt pārāk ierobežojoša ES noteikumu, piem., publiskā iepirkuma noteikumu, transponēšana, var izraisīt sodu piemērošanu sociālās ekonomikas struktūrām.

¹⁵ Sociālo uzņēmumu finansējuma deficīts Eiropā tika lēsts gandrīz 1 miljarda EUR apmērā gadā, savukārt mikrofinansējuma deficīts visā ES — 12,9 miljardu EUR apmērā gadā. Tiek lēsts, ka sociālās ekonomikas atbalstam 2014.–2020. gada plānošanas periodā no ES budžeta tika mobilizēti vismaz 2,5 miljardi EUR, un Komisijas mērķis ir palielināt atbalsta līmeni 2021.–2027. gada periodam.

¹⁶ Attēlā ietvertas ES 28 valstis. Sk. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja, *Monzon, J. L., Chaves, R.*, "Recent Developments of the Social Economy in the European Union", 2017, 69. lpp.

Priekšlikuma mērķis

Lai efektīvi izmantotu sociālās ekonomikas potenciālu, **jāpielāgo gan tiesiskais regulējums, gan valsts iestāžu mērķtiecīgā politika**¹⁷. Turklāt efektīva **administratīvo un institucionālo struktūru** organizācija ir būtiska, lai izprastu nozares īpašās vajadzības un veicinātu saziņu ar ieinteresētajām personām.

Lai risinātu minētā uzdevuma sarežģītību, Komisija gadu gaitā ir izstrādājusi vadlīnijas un resursus valsts iestādēm par dažādām tēmām. Piemēri ir [rokasgrāmata “Iepirkumi sociālajā jomā”](#), ziņojums [“Kā īstenot sociāli atbildīgu publisko iepirkumu”](#), [sociālo uzņēmumu tiesiskā regulējuma rokasgrāmata](#), politikas kopsavilkumi par [sociālās ietekmes mērīšanu](#) un [aprites ekonomiku, pētījumi par digitalizāciju](#) un [sociālās ekonomikas un tradicionālo uzņēmumu sadarbību](#), kā arī ziņojums par [par sociālās un ekoloģiskās inovācijas kopām](#).

Tāpēc mēs varam izmantot šos resursus un instrumentus, kā arī dalībvalstu un partnervalstu, kas nav ES dalībvalstis, plašo pieredzi, lai izstrādātu **visaptverošus, saskaņotus un aktuālus ieteikumus** par to, kā veicināt sociālo ekonomiku dažādu politikas jomu un tiesisko regulējumu ietvaros.

Ierosinātās iniciatīvas mērķis ir uzlabot **piekļuvi darba tirgum un sociālo iekļaušanu**, atbalstot dalībvalstis **sociālās ekonomikas integrēšanā to sociāli ekonomiskajā politikā un izveidojot atbalsta pasākumus un labvēlīgu vidi nozarei**. Atbalstot sociālo ekonomiku, priekšlikuma mērķis ir arī stimulēt ilgtspējīgu ekonomikas un rūpniecības attīstību, veicināt teritoriālo kohēziju dalībvalstīs un atbalstīt sociālo inovāciju. Tas tiks sasniegts, izmantojot pētījumus, pieredzi un ieinteresēto personu atsauksmes, lai formulētu ieteikumus par to, **kā pielāgot valsts politiku un tiesisko regulējumu** sociālās ekonomikas atbalstam, jo īpaši jomās, kurās tā ir mazāk attīstīta. Tiks formulēti ieteikumi arī par to, kā **pielāgot administratīvās un institucionālās struktūras**, lai savukārt atbalstītu sociālās ekonomikas struktūras un sadarbības ar nozares ieinteresētajām personām.

Ierosinātajai iniciatīvai ir sinerģija ar citām sociālās ekonomikas rīcības plānā paziņotajām darbībām. Pirmkārt, tā ir cieši saistīta ar **sociālās ekonomikas vārteju**, kas ieviesta paralēli šim priekšlikumam un kuras mērķis ir palielināt izpratni un atvieglot piekļuvi informācijai un resursiem sociālās ekonomikas atbalstam. Vārteja sniegs informāciju par ES politiku un finansēšanas programmām, norādījumiem, faktus un skaitļus, kā arī labākās prakses piemērus.

Faktiska informācija par nodokļu jautājumu tiesiskā regulējuma pašreizējo stāvokli dalībvalstīs, kā arī tiesu praksi un judikatūru šajos jautājumos ir sniegta šādos divos Komisijas dienesta darba dokumentos, kas ir pievienoti šim Ieteikumam:

- [SWD(2023) xyzx] — “Attiecīgās nodokļu sistēmas sociālās ekonomikas struktūrām” (*Relevant taxation frameworks for social economy entities*), kas balstīts uz dalībvalstu iestāžu un sociālās ekonomikas ieinteresēto personu nodrošināto analīzi un sniegto informāciju; un
- [SWD(2023) xyzx] — “Nediskriminējošu nodokļu piemērošana labdarības organizācijām un to ziedotājiem: no ES judikatūras izrietošie principi” (*Non-discriminatory taxation of charitable organisations and their donors: principles drawn from EU case-law*), kurā sniegts minētā galvenā principa apraksts saskaņā ar Eiropas Savienības Tiesas interpretāciju.

¹⁷ Piem., [ziņojumā](#) par projektu “Iepirkumi sociālajai ietekmei” (*Buying for social impact*) ir uzsvērts, ka sociāli atbildīgs publiskais iepirkums ir vieglāk īstenojams valstīs, kur pastāv sociālo uzņēmumu tiesiskais regulējums vai tiesiskās formas.

Kā paziņots **Komisijas darba programmā 2023. gadam**¹⁸, Komisija iesniegs arī iniciatīvu par asociāciju pārrobežu darbībām vienotajā tirgū, kuras mērķis ir novērst normatīvos un administratīvos šķēršļus vienotajā tirgū asociācijām, kas darbojas vairāk nekā vienā dalībvalstī. Iniciatīva palīdzēs stiprināt asociāciju ekonomisko un sociālo ietekmi ES. Likumdošanas iniciatīvas mērķis saskan ar Padomes ieteikuma mērķi sekmēt sociālo iekļaušanu un piekļuvi darba tirgum, veicinot sociālajai ekonomikai labvēlīgu vidi, kas uzlabo normatīvos un administratīvos nosacījumus sociālās ekonomikas struktūrām.

- **Saskanība ar spēkā esošajiem noteikumiem konkrētajā politikas jomā**

Sociālās ekonomikas rīcības plāns tiek īstenots saskaņā ar **Sociālās uzņēmējdarbības iniciatīvu**¹⁹ (2011) — īstermiņa rīcības plānu, kura mērķis ir atbalstīt sociālo uzņēmumu izaugsmi un rosināt diskusijas par vidēja termiņa/ilgtermiņa stratēģijām nozarei. Tā pamatā ir **Jaunuzņēmumu un augošo uzņēmumu atbalsta iniciatīva**²⁰ (2016), kuras plašāks mērķis bija sniegt novatoriskiem jaunuzņēmumiem iespējas kļūt par pasaules vadošajiem uzņēmumiem, uzlabojot partnerības, attīstot prasmes, piekļūstot finansējumam un novēršot šķēršļus uzņēmējdarbības uzsākšanai jaunajiem uzņēmējiem (tostarp sociālās ekonomikas struktūrām), lai paplašinātu to uzņēmējdarbību vienotajā tirgū.

Kopā ar rīcības plānu sociālās ekonomikas jomā šis priekšlikums vēl vairāk veicina to ieteikumu īstenošanu, kas izklāstīti Padomes 2015. gada secinājumos par sociālās ekonomikas kā galvenā ekonomiskās un sociālās attīstības virzītājspēka veicināšanu Eiropā.

Papildus **Eiropas sociālo tiesību pilārā** un tā rīcības plānā noteikto mērķu sasniegšanai, kā minēts iepriekš, šis priekšlikums ir saistīts ar citām iniciatīvām **nodarbinātības** un **sociālās iekļaušanas** politikas jomās.

Lai sekmīgi īstenotu **Eiropas Aprūpes stratēģiju** un uzlabotu situāciju gan aprūpes saņēmējiem, gan aprūpētājiem visā ES, ir svarīgi nodrošināt visu ieinteresēto personu kopīgu apņemšanos. Sociālās ekonomikas struktūras rada pievienoto vērtību augstas kvalitātes aprūpes pakalpojumu sniegšanai, jo tās izmanto uz cilvēkiem orientētu pieeju un atkārtoti iegulda peļņu savā misijā un vietējās kopienās. Sociālajai ekonomikai labvēlīgas vides radīšana, ieskaitot lielāku piekļuvi finansējumam, var palīdzēt sasniegt mērķi nodrošināt kvalitatīvus, pieņemamus un pieejamus aprūpes pakalpojumus visā ES. Tādējādi var arī nodrošināt taisnīgākus darba apstākļus darbiniekiem, jo īpaši veicinot sociālo dialogu saskaņā ar **priekšlikumu Padomes Ieteikumam par sociālā dialoga stiprināšanu Eiropas Savienībā**²¹. Tas attiecas arī uz mērķiem, kas noteikti saskaņā ar **Eiropas Garantiju bērniem**²², jo sociālās ekonomikas struktūrām var būt svarīga nozīme, izstrādājot un sniedzot kvalitatīvus pakalpojumus bērniem, jo īpaši bērniem, kuriem vajadzīga palīdzība, piem., tādus pakalpojumus kā iekļaujoša izglītība, pēdskolas aprūpe un brīvā laika pavadīšanas un kultūras

¹⁸ Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Komisijas darba programma 2023. gadam. Stabila un vienota Savienība”, COM(2022) 548 final.

¹⁹ Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Sociālās uzņēmējdarbības iniciatīva. Labvēlīgu apstākļu izveide sociālajiem uzņēmumiem — sociālās ekonomikas un sociālo inovāciju pamatam”, COM(2011) 0682 final.

²⁰ Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Eiropas topošie līderi... jaunuzņēmumu un augošo uzņēmumu atbalsta iniciatīva”, COM(2016) 0733 final.

²¹ Priekšlikums Padomes Ieteikumam par sociālā dialoga stiprināšanu Eiropas Savienībā, COM(2023) 38 final.

²² Padomes Ieteikums (ES) 2021/1004 (2021. gada 14. jūnijs), ar ko izveido Eiropas Garantiju bērniem.

pasākumi. **ES stratēģija par bērnu tiesībām**²³ īpaši stiprina ES apņemšanos apkarot bērnu nabadzību un aizsargāt bērnus un pusaudžus no vardarbības. Lai veicinātu pret vardarbību un diskrimināciju, jo īpaši pret neaizsargātiem bērniem, vērstus pasākumus, būtu noderīgs atbalsts no visām sabiedrības daļām, tai skaitā sociālās ekonomikas struktūrām.

Priekšlikums ir sasaistīts ar **savienības, kurā valda līdztiesība**, un citām attiecīgajām stratēģijām, ieskaitot **Dzimumu līdztiesības stratēģiju 2020.–2025. gadam**, **Stratēģiju 2021.–2030. gadam par personu ar invaliditāti tiesībām**²⁴, **LGBTIK līdztiesības stratēģiju**²⁵, **ES rasisma apkarošanas rīcības plānu**²⁶ un **ES stratēģisko satvaru romu jautājumos 2020.–2030. gadam**²⁷. Risinot problēmas, ar kurām saskaras neizdevīgā stāvoklī esošās un nepietiekami pārstāvētās grupas, sociālā ekonomika var palīdzēt cilvēkiem integrēties darba tirgū un apkarot sociālo atstumtību.

Priekšlikums arī palīdz īstenot **Rīcības plānu par integrāciju un iekļaušanu 2021.–2027. gadam**²⁸, kura mērķis ir atbalstīt migrantu un ES pilsoņu ar migrantu izcelsmi sekmīgu integrāciju un iekļaušanu ES sabiedrībā. Sociālā ekonomika integrē migrantus, piem., ar darba integrācijas sociālo uzņēmumu palīdzību sniedzot darba iespējas, kas ir pielāgotas viņu vajadzībām.

Ar atbalstu sociālajai ekonomikai jauniešu integrēšanā darba tirgū, nodrošinot apmācību, māceklību un darba vietas (tai skaitā veicinot sociālo uzņēmējdarbību) dalībvalstis var palielināt jauniešiem pieejamo kvalitatīvo iespēju skaitu, paverot ceļu **Pastiprinātās garantijas jauniešiem**²⁹ īstenošanai.

Sociālā ekonomika var arī palīdzēt samazināt prasmju trūkumu ar pārkvalifikāciju un cilvēku kvalifikācijas paaugstināšanu, izmantojot apmācību darbvietā un citus apmācības veidus. Tāpēc šis priekšlikums ir saistīts ar **Eiropas Prasmju programmu**³⁰ un tās mērķiem stiprināt ilgtspējīgu konkurētspēju, nodrošināt sociālo taisnīgumu un veidot noturību. 2022. gada maijā Komisija uzsāka Prasmju pilnveides pakta partnerību, lai stiprinātu to cilvēku prasmes, kuri strādā tuvienu un sociālās ekonomikas nozarē. Alianse īsteno nozaru sadarbības plānu

²³ Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “ES stratēģija par bērnu tiesībām”, COM(2021) 142 final.

²⁴ Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Savienība, kurā valda līdztiesība: personu ar invaliditāti tiesību stratēģija 2021.–2030. gadam”, COM(2021) 101 final.

²⁵ Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Savienība, kurā valda līdztiesība: LGBTIK līdztiesības stratēģija 2020.–2025. gadam”, COM(2020) 698 final.

²⁶ Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Savienība, kurā valda līdztiesība: ES rasisma apkarošanas rīcības plāns 2020.–2025. gadam”, COM(2020) 565 final.

²⁷ Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Savienība, kurā valda līdztiesība: ES romu līdztiesības, iekļaušanas un līdzdalības stratēģiskais satvars”, COM(2020) 620 final.

²⁸ Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Rīcības plāns par integrāciju un iekļaušanu 2021.–2027. gadam”, COM(2020) 758 final.

²⁹ Padomes Ieteikums (2020. gada 30. oktobris) “Tilts uz nodarbinātību – Garantijas jauniešiem pastiprināšana” un ar ko aizstāj Padomes 2013. gada 22. aprīļa Ieteikumu par garantijas jauniešiem izveidi (2020/C 372/01), OV C 372, 4.11.2020., 1.–9. lpp.

³⁰ Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Eiropas Prasmju programma ilgtspējīgai konkurētspējai, sociālajam taisnīgumam un noturībai”, COM/2020/274 final.

prasmju pilnveides jomā, koncentrējoties uz sociālajiem uzņēmumiem, kas aktīvi iesaistās integrācijā darba tirgū³¹.

- **Saskanība ar citām Savienības politikas jomām**

Priekšlikums papildina vairākas citas ES iniciatīvas un atbilst tām.

Tas atbilst Eiropas Komisijas **Eiropas Zaļajam kursam** — plānam līdz 2050. gadam padarīt ES klimatneitrālu un resursefektīvu, un **Digitālās desmitgades politikas programmai**³², kas ir redzējums par digitālo suverenitāti Eiropā, balstīts uz skaidriem mērķiem un principiem. Konkrēti, sociālā ekonomika var sniegt ieguldījumu un gūt labumu no pašreizējām darbībām saskaņā ar **Ilgtērmiņa konkurētspējas stratēģiju**³³, **Zaļā kursa industriālo plānu**³⁴, **Neto nulles emisiju industrijas aktu**³⁵ un plānu **REPowerEU**³⁶, lai palielinātu Eiropas neto nulles industrijas konkurētspēju un atbalstītu ātru pārkārtošanos uz klimatneitralitāti. Lai uzsvērtu un nostiprinātu šo lomu, Eiropas Komisija 2022. gada novembrī izdeva ziņojumu **“Pārkārtošanās ceļš uz tuvienu un sociālās ekonomikas rūpnieciskās ekosistēmas izveidi”**³⁷ (*Transition Pathway for the ‘Proximity and Social Economy’ industrial ecosystem*), kas izstrādāts kopā ar ieinteresētajām personām un kurā ir noteiktas četrpadsmit ES rūpniecības stratēģijas darbības jomas. **Padomes Ieteikumā (2022. gada 16. jūnijs) par to, kā nodrošināt taisnīgu pārkārtošanos uz klimatneitralitāti**³⁸, ir arī atzīts, ka sociālās ekonomikas struktūras var palīdzēt nodrošināt, ka šī pārkārtošanās ir sociāli godīga un taisnīga.

Komisija ir izdevusi norādījumus dalībvalstīm³⁹, kas mudina tās risināt darbaspēka un prasmju trūkuma problēmas, atjauninot valsts enerģētikas un klimata plānus ar mērķi nodrošinātu kvalificēta darbaspēka piedāvājumu, lai īstenotu pārkārtošanos uz tīru enerģiju. Šajos stratēģiskās plānošanas instrumentos var iekļaut sociālās ekonomikas struktūras.

Priekšlikums atbalsta 2020. gada martā pieņemtā **aprites ekonomikas rīcības plāna**⁴⁰ īstenošanu. Lai risinātu trīskāršo klimata, bioloģiskās daudzveidības zuduma un piesārņojuma krīzi, rīcības plāna mērķis ir integrēt pasākumus aprite ekonomikā, lai sasniegtu klimatneitrālu, resursefektīvu un konkurētspējīgu ekonomiku. Sociālās ekonomikas

³¹ *B-WISE* ir programmas *Erasmus+* finansēts projekts, kura mērķis ir izstrādāt Eiropas stratēģiju, lai apmierinātu prasmju, jo īpaši digitālo prasmju, vajadzības darbā iekārtošanas sociālo uzņēmumu sektorā.

³² Eiropas Parlamenta un Padomes Lēmums (ES) 2022/2481 (2022. gada 14. decembris), ar ko izveido politikas programmu “Digitālās desmitgades ceļš” 2030. gadam (OV L 323, 19.12.2022., 4.–26. lpp.).

³³ Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “ES ilgtermiņa konkurētspēja: skatījums pēc 2030. gada”, COM(2023) 168 final.

³⁴ Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Eiropadomei, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Zaļā kursa industriālais plāns neto nulles emisiju laikmetam”, COM(2023) 62 final.

³⁵ Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par pasākumu satvara izveidi Eiropas neto nulles emisiju tehnoloģiju produktu izgatavošanas ekosistēmas stiprināšanai (Neto nulles emisiju industrijas akts), COM(2023) 161 final.

³⁶ Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Plāns *REPowerEU*”, COM(2022) 230 final.

³⁷ Ziņojums **“Pārkārtošanās ceļš uz tuvienu un sociālās ekonomikas rūpnieciskās ekosistēmas izveidi”**.

³⁸ Saskaņā ar Padomes Ieteikumu (2022. gada 16. jūnijs) par to, kā nodrošināt taisnīgu pārkārtošanos uz klimatneitralitāti (OV C 243, 27.6.2022., 35.–51. lpp.).

³⁹ Komisijas paziņojums “Norādījumi dalībvalstīm par 2021.–2030. gada nacionālo enerģētikas un klimata plānu atjaunināšanu” (OV C 495, 29.12.2022, 24.–55. lpp.).

⁴⁰ Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Jauns aprite ekonomikas rīcības plāns. Par tīrāku un konkurētspējīgāku Eiropu”, COM(2020) 98 final.

starpnozaru raksturs un tās vadošā loma ar aprites ekonomiku saistītu darbvietu radīšanā var veicināt nozares attīstību. Tā jo īpaši var sekmēt Komisijas centienus veicināt ilgtspējīgu ražojumu izgatavošanu, kas ir balstīta uz **priekšlikumu, ar ko izveido satvaru ekodizaina prasību noteikšanai ilgtspējīgiem produktiem**⁴¹, un veicināt preču remontu un atkārtotu izmantošanu, kā noteikts aprites ekonomikas rīcības plānā. Priekšlikums ir saistīts arī ar **MVU stratēģiju**⁴², kas atbalsta mazos un vidējos uzņēmumus visās nozarēs, samazinot normatīvo slogu un uzlabojot piekļuvi tirgiem un finansējumam.

Visbeidzot, priekšlikums palīdz sasniegt **ilgtspējīgas attīstības mērķus** (IAM), kas tika pieņemti 2015. gadā saskaņā ar Apvienoto Nāciju Organizācijas Ilgtspējīgas attīstības programmu 2030. gadam. Sociālā ekonomika palīdz zināmā veidā sasniegt lielāko daļu IAM, jo īpaši mērķi izskaust nabadzību (IAM 1) un nodrošināt pienācīgu darbu un ekonomisko izaugsmi (IAM 8). Starptautiskais politiskais impulss sociālajai ekonomikai pieaug pēc tam, kad Starptautiskās Darba organizācijas 110. Starptautiskajā Darba konferencē 2022. gada 10. jūnijā tika pieņemta **Rezolūcija par pienācīgu darbu un sociālo un solidāro ekonomiku**⁴³, tajā pašā 2022. gada 10. jūnijā tika pieņemts **ESAO ieteikums par sociālo un solidāro ekonomiku un sociālo inovāciju**⁴⁴, un 2023. gada 18. aprīlī tika pieņemta **Apvienoto Nāciju Organizācijas Rezolūcija par sociālās un solidārās ekonomikas veicināšanu ilgtspējīgai attīstībai**⁴⁵.

2. JURIDISKAIS PAMATS, SUBSIDIARITĀTE UN PROPORCIONALITĀTE

• Juridiskais pamats

Priekšlikums būs balstīts uz Līguma par Eiropas Savienības darbību 292. pantu saistībā ar LESD 149. pantu un LESD 153. panta h) un j) apakšpunktiem.

• Subsidiaritāte (neekskluzīvas kompetences gadījumā)

Priekšlikumā ir sniegti ieteikumi dalībvalstīm par stratēģijām un politiku, kuros tiek atzīts, atbalstīts un veicināts sociālās ekonomikas ieguldījums, lai palīdzētu cilvēkiem piekļūt darba tirgum un nodrošinātu sociālo iekļaušanu. Tajā ir ietverti ieteikumi par darbībām vienmērīgas sociālās ekonomikas attīstības atbalstam visā ES un par novatorisku nodarbinātības pieeju veicināšanu sadarbībā ar nozari. Tas atbilst subsidiaritātes principam, jo tas aptver galvenos aspektus, kas ir īpaši noderīgi dalībvalstīm, kurās nozare ir mazāk attīstīta, vienlaikus nodrošinot dalībvalstīm elastīgumu attiecībā uz veidu, kādā tās īsteno ieteikumus.

Jo īpaši priekšlikumā ir ņemts vērā dalībvalstu sociālajā ekonomikā izmantoto tradīciju, darbības jomu un nosacījumu plašais klāsts. Tas būtiski neietekmē dalībvalstu finansiālo līdzsvaru vai to iespējas uzturēt vai ieviest vērīgāku politiku.

• Proporcionalitāte

Priekšlikums atbalsta un papildina dalībvalstu darbības, lai uzlabotu piekļuvi darba tirgum un sociālo iekļaušanu, izmantojot pasākumus, kas palīdz radīt labvēlīgu vidi sociālajai ekonomikai. Tajā ir atzinīgi novērtēts valstu prakses un sistēmu plašais klāsts un atzīts, ka dažādi valsts, reģionālie vai vietējie apstākļi var radīt atšķirības attiecībā uz ieteikumu

⁴¹ Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai, ar ko izveido satvaru ekodizaina prasību noteikšanai ilgtspējīgiem produktiem un atceļ Direktīvu 2009/125/EK, (2022/0095 (COD)).

⁴² Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "MVU stratēģija ilgtspējīgai un digitālai Eiropai", COM/2020/103 final.

⁴³ https://www.ilo.org/ilc/ILCSessions/110/reports/texts-adopted/WCMS_848633/lang--en/index.htm.

⁴⁴ <https://www.oecd.org/cfe/leed/social-economy/social-economy-recommendation/>.

⁴⁵ <https://unsse.org/wp-content/uploads/2023/04/A-77-L60.pdf>.

īstenošanas veidiem. Rezultātā dalībvalstis var elastīgi pielāgot priekšlikuma īstenošanu saviem unikālajiem apstākļiem.

Izvēloties pareizo instrumentu priekšlikuma īstenošanai, noteicošais bija proporcionalitātes princips.

- **Juridiskā instrumenta izvēle**

Attiecīgais instruments ir priekšlikums Padomes ieteikumam. Tas ir balstīts uz spēkā esošo ES tiesību aktu kopumu un politiku un atbilst to instrumentu veidam, kuri pieejami ES darbībā nodarbinātības un sociālās politikas jomās. Ieteikums kā nesaistošs juridisks instruments atspoguļo pieņēmumu, ka dalībvalstīm ir juridiskā kompetence sociālās politikas jomā. Tas arī atspoguļo sociālās ekonomikas tradīciju, darbības jomu, nosacījumu un attīstības līmeņu diapazonu visā ES. Ieteikums liecina par dalībvalstu apņemšanos īstenot tekstā minētos mērķus un pasākumus un nodrošina spēcīgu pamatu ES līmeņa sadarbībai šajā jomā.

3. **EX POST IZVĒRTĒJUMU, APSPIEŠANOS AR IEINTERESĒTAJĀM PERSONĀM UN IETEKMES NOVĒRTĒJUMU REZULTĀTI**

- **Ex post izvērtējumi / spēkā esošo tiesību aktu atbilstības pārbaudes**

Neattiecas.

- **Apspriešanās ar ieinteresētajām personām**

Komisija veica visaptverošu apspriešanās procesu par attiecīgo iniciatīvu, iesaistot plašāku sabiedrību, kā arī plašu ieinteresēto personu loku. Process ietvēra “**uzaicinājuma sniegt atsauksmes**” un **Eiropas Reģionu komitejas** perspektīvas atzinuma publicēšanu, tikšanās ar **sociālajiem partneriem, pilsoniskās sabiedrības organizācijām, Nodarbinātības komiteju un Sociālās aizsardzības komiteju un ekspertu grupu sociālās ekonomikas un sociālo uzņēmumu jautājumos**. Eiropas Parlamenta sociālās ekonomikas sadarbības grupa un Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (izmantojot sociālās ekonomikas kategoriju) arī sniedza ieguldījumu priekšlikuma paredzamajā darbības jomā.

Šo apspriešanos mērķis bija iegūt līdzsvarotu pārskatu par visu veidu ieinteresētajām personām — dalībvalstīm, sociālās ekonomikas struktūrām, finansējuma starpniekiem un akadēmisko aprindu pārstāvjiem. Apspriešanās process sniedza ieskatu sagatavošanas darbā, kā arī piesaistīja papildu skatījumus attiecībā uz priekšlikumu. Plašāka informācija par apspriešanās procesu ir analizēta dienestu darba dokumentā, kas pievienots šim priekšlikumam.

- **Ekspertu atzinumu pieprasīšana un izmantošana**

Papildus informācijai, kas saņemta, apspriežoties ar ieinteresētajām personām, priekšlikums ir balstīts uz plašiem pierādījumiem, kas pēdējos gados apkopotī par sociālās ekonomikas politiku un tiesiskajiem regulējumiem. Galvenie pierādījumu avoti bija šādi:

- 2020. gada [sociālo uzņēmumu ekosistēmu kartēšana visās ES valstīs](#), par kurām pētnieki ir apspriedušies ar vairāk nekā 750 ieinteresētajām personām, tai skaitā politikas veidotājiem, sociālo uzņēmumu, sociālo uzņēmumu tīklu, citu atbalsta organizāciju un akadēmisko aprindu pārstāvjiem un ekspertiem no visām dalībvalstīm un citām valstīm;
- [Labākas uzņēmējdarbības politikas instruments \(Better Entrepreneurship Policy Tool\)](#), [padziļināti pārskati par sociālās uzņēmējdarbības politiku](#) vairākās dalībvalstīs

un starptautiskās rokasgrāmatas “[Sociālās ietekmes mērīšana sociālās un solidārās ekonomikas jomā](#)” (*Social Impact Measurement for the Social and Solidarity Economy*) un “[Sociālās un solidārās ekonomikas tiesiskie regulējumi](#)” (*Legal Frameworks for the Social and Solidarity Economy*), kas izstrādātas sadarbībā ar ESAO;

- ESAO Ieteikums par sociālo un solidāro ekonomiku, un sociālo inovāciju, kas pieņemts 2022. gada 10. jūnijā, un “[Politikas rokasgrāmata par sociālās ietekmes mērīšanu sociālās un solidārās ekonomikas jomā](#)” (*Policy Guide on Social Impact Measurement for the Social and Solidarity Economy*);
- Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Starptautiskā Publiskās, sociālās un kooperatīvās ekonomikas pētniecības un informācijas centra veiktais 2017. gada pētījums “[Jaunākās norises Eiropas Savienības sociālajā ekonomikā](#)” (*Recent evolutions of the social economy in the European Union*);
- 2020. gada [pētījums par Komisijas 2011. gada sociālās uzņēmējdarbības iniciatīvas ietekmi](#) un tās turpmākajiem pasākumiem, pamatojoties uz vairāk nekā 300 intervijām, kas veiktas ar plašu ieinteresēto personu loku no visām ES dalībvalstīm; un
- ziņojums “[Pārkārtošanās ceļš uz tuvienes un sociālās ekonomikas rūpnieciskās ekosistēmas izveidi](#)” un informācija, kas saņemta kopīgās izstrādes procesā.

- **Ietekmes novērtējums**

Ierosinātais instruments — Padomes ieteikums — sniedz norādījumus par to, kā pielāgot politiku un tiesiskos regulējumus, lai atbalstītu sociālās ekonomikas struktūras, kā arī nodrošina dalībvalstīm elastīgumu, lai izstrādātu un īstenotu pasākumus saskaņā ar to valsts praksi un atkarībā no sociālās ekonomikas ekosistēmu būtības. Tāpēc ietekmes novērtējums nav nepieciešams.

Priekšlikumam ir potenciāls uzlabot labvēlīgo vidi sociālajai ekonomikai, jo īpaši dalībvalstīs, kurās sociālā ekonomika ir mazāk attīstīta. Tas palīdzēs panākt vienmērīgāku nozares attīstību visā ES.

- **Normatīvā atbilstība un vienkāršošana**

Neattiecas.

- **Pamattiesības**

Šajā Ieteikumā ir ievērotas pamattiesības un principi, kas atzīti Eiropas Savienības Pamattiesību hartā. Sociālajā ekonomikā prioritāte ir piešķirta sociālajai un vides atbildībai, līdzdalībai un demokrātiskai pārvaldībai, kas saskan ar hartas mērķi veicināt vienlīdzību un solidaritāti.

4. IETEKME UZ BUDŽETU

Šim priekšlikumam nav finansiālas ietekmes uz ES budžetu.

5. CITI ELEMENTI

- **Īstenošanas plāni un uzraudzīšanas, izvērtēšanas un ziņošanas kārtība**

23. punktā ir ieteikts dalībvalstīm pieņemt vai atjaunināt to sociālās ekonomikas stratēģijas 18 mēnešu laikā pēc priekšlikuma pieņemšanas.

24. punktā ir ieteikts dalībvalstīm pārskatīt un uzlabot savas administratīvās un institucionālās sistēmas visos pārvaldības līmeņos.

25. punktā ir ieteikts dalībvalstīm uzraudzīt un izvērtēt Padomes ieteikuma īstenošanu valsts līmenī un iesaistīt šajā procesā reģionālās un vietējās iestādes un ieinteresētās personas. Komisija uzraudzīs īstenošanu, regulāri apspriežoties ar dalībvalstīm ar Nodarbinātības komitejas un Sociālās aizsardzības komitejas palīdzību.

Saskaņā ar 26. punktu dalībvalstis tiek aicinātas oficiāli ziņot par panākumiem Ieteikuma īstenošanā ne vēlāk kā četrus gadus pēc tā pieņemšanas un vēlreiz piecus gadus pēc tās.

Lai samazinātu ziņošanas slogu ES valdībām, precīzam pirmā ziņojuma iesniegšanas laikam jāsakrīt ar ziņošanas sistēmu, kas paredzēta ESAO ieteikumā par sociālo un solidāro ekonomiku un sociālo inovāciju. Pamatojoties uz to, Komisija sagatavos ziņojumu par šī Ieteikuma īstenošanu un iesniegs to apspriešanai Nodarbinātības komitejai un Sociālās aizsardzības komitejai.

- **Paskaidrojošie dokumenti (direktīvām)**

Neattiecas.

- **Konkrētu priekšlikuma noteikumu detalizēts skaidrojums**

1.–3. punktā ir norādīts šī Ieteikuma mērķis un darbības joma.

4. punktā ir sniegtas sociālās ekonomikas un sociālā uzņēmuma definīcijas.

5.–8. punktā ir ieteikts dalībvalstīm ieviest pasākumus, kas **veicina piekļuvi darba tirgum un sociālo iekļaušanu** ar sociālās ekonomikas palīdzību. Precīzāk:

5. punktā ir ieteikts dalībvalstīm ieviest **darba tirgus politiku**, lai atbalstītu darbiniekus sociālajos uzņēmumos un viņu reintegrāciju darba tirgū, atbalstītu sadarbību starp valstu nodarbinātības dienestiem, sociālās ekonomikas struktūrām un vidusmēra uzņēmumiem, labāk aizsniegtu jauniešus, kas nemācās, nestrādā un neapgūst arodu, veicinātu sociālo uzņēmējdarbību kā līdzekli pašnodarbinātības un nodarbinātības nodrošināšanai kopumā, dotu iespēju lielākam skaitam cilvēku ar invaliditāti iekļauties darba tirgū un veicinātu sociālo dialogu un darba koplīguma slēgšanu, tādējādi nodrošinot taisnīgus darba apstākļus.

6. punktā ir ieteikts dalībvalstīm atzīt un atbalstīt sociālās ekonomikas struktūru ieguldījumu **sociālajā iekļaušanā** un ietvert tās sociālo un aprūpes pakalpojumu, mājokļu, kā arī izglītības un aktivitāšu veidošanā un nodrošināšanā bērniem un jauniešiem.

7. punktā ir ieteikts dalībvalstīm atbalstīt **apmācību un prasmju pilnveidošanu** sociālās ekonomikas vajadzībām, veidojot prasmju izpēti saistībā ar tirgus vajadzībām, sadarbojoties ar sociālās ekonomikas pārstāvjiem, lai atvieglotu darbinieku apmācību ar mērķi novērst prasmju trūkumu un atvieglotu viņu iekļūšanu darba tirgū, un veidojot valstu vai starpvalstu sociālās ekonomikas kompetences centrus sadarbībā ar profesionālās izglītības un apmācības pakalpojumu sniedzējiem.

8. punktā ir ieteikts dalībvalstīm stiprināt sociālās ekonomikas struktūru lomu **sociālās inovācijas** atbalstīšanā un vietējās attīstības un nodarbinātības galvenajās nozarēs, kā arī izmantot sociālās ekonomikas ieguldījumu, lai nodrošinātu **taisnīgu divējādu pārkārtošanos**, vienlaikus sekmējot ekonomikas un rūpniecības ilgtspējīgu attīstību un teritoriālo kohēziju.

9.–21. punktā ir ieteikts dalībvalstīm veidot sociālo ekonomiku veicinošus satvarus, izstrādājot un īstenojot visaptverošas stratēģijas šai nozarei. Precīzāk:

13. punktā ir ieteikts dalībvalstīm uzlabot **piekļuvi publiskajam un privātajam finansējumam** sociālās ekonomikas vajadzībām, nodrošinot sociālo finanšu ekosistēmas un izmantojot pieejamo finansējumu, piem., ES fondus.

14.–16. punktā ir ieteikts dalībvalstīm **uzlabot sociālās ekonomikas struktūru piekļuvi tirgiem**, veicinot sociāli atbildīga publiskā iepirkuma izmantošanu saskaņā ar iespējām, ko piedāvā pašreizējais Eiropas tiesiskais regulējums par publisko iepirkumu, un atbalstot sadarbību starp sociālās ekonomikas struktūrām un galvenajiem uzņēmumiem.

17. punktā ir ieteikts dalībvalstīm maksimāli izmantot pašreizējo **valsts atbalsta noteikumu** darbības jomu saskaņā ar ES tiesību aktiem, lai atbalstītu sociālo ekonomiku.

18. punktā ir ieteikts dalībvalstīm nodrošināt, ka nodokļu sistēmas nekavē sociālās ekonomikas attīstību, novērtēt, vai nodokļu sistēmas pietiekami veicina šo attīstību, un veicināt pārrobežu labdarību.

19. punktā ir ieteikts dalībvalstīm atbalstīt sociālās ekonomikas struktūru īstenošanu **sociālās ietekmes mērīšanas un pārvaldības procesu** ieviešanu, kurus izmanto, lai mērītu un novērtētu konkrēta projekta vai organizācijas sociālo ietekmi.

20.–21. punktā ir ieteikts dalībvalstīm **veicināt izpratni** par sociālo ekonomiku un tās ieguldījumu, tai skaitā pārraugot sociālās ekonomikas attīstību un veiktspēju ar **pētniecības, datu un statistikas** palīdzību.

22. punktā ir atzinīgi novērtēts Komisijas nodoms atbalstīt Padomes ieteikuma īstenošanu, tai skaitā veicot turpmākus pasākumus.

23.–26. punkts attiecas uz īstenošanas, uzraudzības un izvērtēšanas procesu.

Priekšlikums

PADOMES IETEIKUMS

par sociālās ekonomikas pamatnosacījumu izstrādi

EIROPAS SAVIENĪBAS PADOME,

ņemot vērā Līgumu par Eiropas Savienības darbību un jo īpaši tā 292. pantu saistībā ar 149. pantu un 153. panta h) un j) apakšpunktiem,

ņemot vērā Eiropas Komisijas priekšlikumu,

ņemot vērā Reģionu komitejas atzinumu⁴⁶,

tā kā:

- (1) Eiropas sociālo tiesību pīlārs⁴⁷, kas tika izsludināts 2017. gada 17. novembrī, nosaka vairākus principus taisnīgu un labi funkcionējošu darba tirgu un sociālās drošības sistēmu atbalstam. Tie ietver 1. principu par tiesībām uz kvalitatīvu un iekļaujošu vispārīgo un profesionālo izglītību un mūžizglītību, 2. principu par dzimumu līdztiesību, 3. principu par vienādām iespējām, 4. principu par aktīvu atbalstu nodarbinātībai, 5. principu par drošu un pielāgojamu nodarbinātību un 11. principu un 16.–20. principu par bērnu, cilvēku ar invaliditāti un bezpajumtnieku sociālo aizsardzību un iekļaušanu, kā arī piekļuvi pamatpakalpojumiem, veselības aprūpei un ilgtermiņa aprūpei.
- (2) Eiropadome 2021. gada jūnijā saskaņā ar Portu deklarāciju⁴⁸ atzinīgi novērtēja Savienības galvenos mērķus 2030. gadam, kas noteikti Eiropas sociālo tiesību pīlāra rīcības plānā⁴⁹. Šie mērķi ir vērsti uz to, lai sasniegtu vismaz 78 % nodarbinātības līmeni, vismaz 60 % pieaugušo ikgadēju dalību apmācībā, un par vismaz 15 miljoniem samazinātu to cilvēku skaitu, kurus apdraud nabadzība vai sociālā atstumtība (no tiem vismaz 5 miljoni ir bērni). Pēc tam dalībvalstis nosaka valsts mērķus visās trīs jomās, lai palīdzētu sasniegt šos kopīgos mērķus.
- (3) Neskatoties uz progresu, kas pēdējā desmitgadē panākts nabadzības un sociālās atstumtības mazināšanā, 2021. gadā šādam riskam joprojām bija pakļauti 95,4 miljoni cilvēku. Nabadzības risks ir palielinājies cilvēkiem, kuri dzīvo (kvazi)bezdarbnieku mājsaimniecībās, un daudzās dalībvalstīs nabadzības posts un ilgums ir pieaudzis. Lai mazinātu šo problēmu, būtiska nozīme ir kvalitatīvas un ilgtspējīgas nodarbinātības nodrošināšanai. Pateicoties sociālās ekonomikas darbības veidam, tās pasākumiem un

⁴⁶ Eiropas Reģionu komitejas atzinums par tematu "Sociālajai ekonomikai labvēlīgas vides radīšana – vietējā un reģionālā perspektīva" (CDR 5492/2022).

⁴⁷ Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Eiropas sociālo tiesību pīlāra rīcības plāns", COM(2021) 102 final.

⁴⁸ <https://www.consilium.europa.eu/lv/press/press-releases/2021/05/08/the-porto-declaration/>.

⁴⁹ Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Eiropas sociālo tiesību pīlāra rīcības plāns", COM/2021/102 final.

izvirzītajiem mērķiem, sociālajai ekonomikai ir galvenā loma sociālās iekļaušanas un vienlīdzīgas piekļuves darba tirgum uzlabošanā. Tādējādi tā veicina Eiropas sociālo tiesību pilāra veiksmīgu īstenošanu.

- (4) Sociālās ekonomikas struktūras var radīt un saglabāt kvalitatīvas darbvietas, un tās veicina neizdevīgā stāvoklī esošo grupu sociālo iekļaušanu, kā arī iekļaušanu darba tirgū un vienlīdzīgas iespējas visiem. Tas atbilst iekļaujošas atlabšanas sistēmai, kā uzsvērts ar Padomes Lēmumu (ES) 2022/2296⁵⁰ noteiktajās dalībvalstu nodarbinātības politikas pamatnostādnēs. Minētās struktūras var stimulēt ilgtspējīgu ekonomikas un rūpniecības attīstību un veicināt pilsoņu aktīvu līdzdalību sabiedrībā. Sociālās ekonomikas struktūras sniedz arī būtisku ieguldījumu Eiropas sociālās drošības sistēmās, papildinot sabiedriskos pakalpojumus, atdzīvinot Eiropas lauku apvidus un mazapdzīvotās vietas un spēlējot nozīmīgu lomu starptautiskajā attīstības politikā.
- (5) Eiropas Komisija 2021. gada 9. decembrī pieņēma jaunu sociālās ekonomikas rīcības plānu⁵¹. Rīcības plāns palīdz īstenot Eiropas Komisijas prioritāti — veidot “ekonomiku, kas darbojas cilvēku labā”, un tas ir saskaņots ar 2015. gada Padomes secinājumiem par sociālās ekonomikas kā Eiropas ekonomiskās un sociālās attīstības galvenā virzītājspēka veicināšanu⁵². Rīcības plānā Komisija izvirzīja konkrētus pasākumus, kas jāīsteno gan Savienības, gan valstu līmenī. Pasākumu mērķis ir veicināt sociālo inovāciju, atbalstīt sociālās ekonomikas attīstību un atrisīt tās sociālo un ekonomisko pārveidojošo spēku. Pasākumi ir vērsti uz piemērotu apstākļu radīšanu, lai nodrošinātu sociālās ekonomikas uzplaukumu, radītu sociālās ekonomikas struktūrām darbības uzsākšanas un paplašināšanās iespējas, kā arī nodrošinātu, lai sociālā ekonomika un tās potenciāls būtu pamanāmāks. Eiropas Parlaments atzinīgi novērtēja rīcības plānu 2022. gada 6. jūlija rezolūcijā⁵³.
- (6) Sociālā ekonomika, ko dažās dalībvalstīs dēvē arī par solidāro ekonomiku un/vai sociālo un solidāro ekonomiku, aptver dažādus struktūras ar dažādiem uzņēmējdarbības un organizatoriskiem modeļiem, kuru prioritāte ir sociālo un/vai vides mērķu sasniegšana, nevis peļņa. Šīm struktūrām var būt dažādas tiesiskās formas, piem., tādas kā kooperatīvi, savstarpējās palīdzības biedrības, asociācijas un fondi, kā arī sociālie uzņēmumi, kas dažās dalībvalstīs ir atzīti par īpašu tiesisko formu. Tām ir kopīgi principi attiecībā uz lielākās peļņas daļas atkārtotu ieguldīšanu, lai īstenotu to sociālos un/vai vidiskos mērķus, un demokrātiskas un/vai līdzdalības pārvaldības praktizēšanu. Sociālās ekonomikas struktūru pieņemtā īpašā vadības un pārvaldības forma atšķiras atkarībā no to rakstura, mēroga un darbības konteksta. Tādējādi demokrātiskas vai līdzdalības pārvaldības principam ir dažādas formas, sākot no locekļu tiešas iesaistīšanas pārvaldības procesos līdz biedru vai partneru reprezentatīvai iesaistīšanai atsevišķās pārvaldības un vadības funkcijās. Piemēram, kooperatīvos, savstarpējās palīdzības biedrībās un asociācijās šis princips bieži izpaužas kā “viena persona, viena balss”. Lēmumu pieņemšanas procesus sociālās ekonomikas struktūrās raksturo kontroles sistēmu kopums un attiecības starp dažādiem

⁵⁰ Padomes Lēmums (ES) 2022/2296 (2022. gada 21. novembris) par dalībvalstu nodarbinātības politikas pamatnostādnēm (OV L 304, 24.11.2022., 67.–77. lpp.).

⁵¹ Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai, “Ekonomikas, kas darbojas cilvēku labā, veidošana. Rīcības plāns sociālajai ekonomikai”, COM(2021) 778 final.

⁵² Padomes secinājumi “Veicināt sociālo ekonomiku — vienu no svarīgākajiem ekonomikas un sociālās attīstības virzītājspēkiem Eiropā” (15071/15).

⁵³ Eiropas Parlamenta 2022. gada 6. jūlija rezolūcija par ES sociālās ekonomikas rīcības plānu (2021/2179(INI)).

pārstāvjiem, kas iesaistās struktūras darbā, tostarp vadītājiem, partneriem, darbiniekiem un labuma guvējiem. Pulcējot kopā šos dažādos pārstāvjus, sociālās ekonomikas struktūras veicina daudzu ieinteresēto personu centienus, kuru centrā ir līdzdalības kultūra, pārskatatbildība un pārredzamība un kuri ir vērsti uz kopīga mērķa sasniegšanu.

- (7) Sociālās ekonomikas struktūras bieži tiecas radīt tādas ekonomiskās iespējas, kas veicina sociālo iekļaušanu un neizdevīgā stāvoklī esošu grupu, tai skaitā cilvēku ar invaliditāti un cilvēku ar garīgās veselības problēmām, integrāciju darba tirgū. Darbā iekārtošanas sociālie uzņēmumi ir sociālo uzņēmumu veids, kura mērķis ir palīdzēt šīm cilvēku grupām integrēties sabiedrībā un darbā, nodrošinot dažādu kvalifikācijas līmeņu darbvietas ar iekļaujošiem un elastīgiem darba apstākļiem. Piemēram, lingvistiskā atbalsta sniegšana viesstrādniekiem un cilvēkiem ar invaliditāti pielāgoti darba uzdevumi un darba vide var nodrošināt viņiem izeju no nabadzības un sociālās atstumtības. Šādas darba iespējas var kalpot kā atspēriena punkts uz citām darba tirgus nozarēm, palīdzot pārvarēt šķēršļus ilgtermiņa bezdarbniekiem un citiem cilvēkiem, kuri saskaras ar grūtībām piekļūt darba tirgum.
- (8) Jauni sociālie uzņēmumi var būt ietekmīgs līdzeklis darbvietau radīšanai un pozitīvām sociālām pārmaiņām. Sociālā ekonomika var sniegt iespējas dažām nepietiekami pārstāvētām grupām, piemēram, sievietēm un jauniešiem, iekļauties darba tirgū vai izveidot sociālos uzņēmumus. Saskaņā ar *Global Entrepreneurship Monitor* datiem aptuveni 55 % no pasaules sociālajiem uzņēmējiem ir vīrieši, un 45 % ir sievietes, bet kopumā pašnodarbinātu sieviešu ir divreiz mazāk nekā vīriešu. Balstoties uz neseno Eiroparometra pētījumu par jauniešu attieksmi pret sociālo uzņēmējdarbību, jaunieši augstu vērtē sociālo un vidisko mērķu un līdzdalības tipa vadības nozīmi. Dalībvalstis varētu apsvērt veidus, kā līdz minimumam samazināt šķēršļus potenciālajiem uzņēmējiem, piem., nodrošināt viņiem piekļuvi pienācīgai sociālās drošības aizsardzībai. Dažas dalībvalstis ir samazinājušas sociālās apdrošināšanas iemaksas, lai mudinātu sociālās ekonomikas struktūras pieņemt darbā jaunus darbiniekus. Veicinoša satvara nodrošināšana uzņēmumu nodošanai darbiniekiem, lai veidotu darba ņēmēju kooperatīvus, arī var būt veids, kā panākt mazo un ģimenes uzņēmumu darbības turpināšanu un novērst darbvietau zaudēšanu, piem., pārstrukturēšanas gadījumā.
- (9) Sociālās ekonomikas struktūras arī veicina jauniešu iekļaušanu, jo īpaši to jauniešu iekļaušanu, kuri nav nodarbināti, neizglītojas vai nav iesaistīti apmācībā. Tās nodrošina apmācības un prasmju pilnveidošanas programmas un mācekļu prakses vietas, kā minēts Padomes Ieteikumā (2018. gada 15. marts) par Eiropas satvaru kvalitatīvai un rezultatīvai mācekļībai⁵⁴, kā arī nodarbinātības iespējas. Tādējādi struktūras palīdz sasniegt ar Garantiju jauniešiem noteiktos mērķus, kā minēts Padomes Ieteikumā (2020. gada 30. oktobris) “Tilts uz nodarbinātību – Garantijas jauniešiem pastiprināšana”⁵⁵ un Padomes Ieteikumā (2022. gada 16. jūnijs) par Eiropas pieeju mikroapliecinājumiem mūžizglītībā un nodarbināmībā⁵⁶. Savienības finansējums, piem., Eiropas Sociālā fonda Plus programma, kas izveidota ar Regulu

⁵⁴ Padomes Ieteikums (2018. gada 15. marts) par Eiropas satvaru kvalitatīvai un rezultatīvai mācekļībai (OV C 153, 2.5.2018., 1.–6. lpp.).

⁵⁵ Padomes Ieteikums (2020. gada 30. oktobris) “Tilts uz nodarbinātību – Garantijas jauniešiem pastiprināšana” un ar ko aizstāj Padomes 2013. gada 22. aprīļa Ieteikumu par garantijas jauniešiem izveidi (OV C 372, 4.11.2020., 1.–9. lpp.).

⁵⁶ Padomes Ieteikums (2022. gada 16. jūnijs) par Eiropas pieeju mikroapliecinājumiem mūžizglītībā un nodarbināmībā (OV C 243, 27.6.2022., 10.–25. lpp.).

(ES) 2021/1057⁵⁷, var atbalstīt sociālās ekonomikas struktūras šīs lomas pildīšanā. Šādā nolūkā dalībvalstīs ir īstenotas veiksmīgas sadarbības iniciatīvas starp valstu nodarbinātības dienestiem un sociālās ekonomikas struktūrām⁵⁸. Saskaņā ar šīm iniciatīvām sociālās ekonomikas struktūrām ir svarīga loma to cilvēku identificēšanā, kuriem nepieciešama palīdzība, un pielāgotu plānu izstrādē, lai palīdzētu viņiem sasniegt sociālo un profesionālo integrāciju, tai skaitā iesaistīties apmācībā un rast darba iespējas.

- (10) Sociālās ekonomikas struktūras var veicināt taisnīgus darba apstākļus, iesaistot darbiniekus to pārvaldībā un lēmumu pieņemšanā. Sociālā dialoga un darba koplīguma slēgšanas veicināšana sociālās ekonomikas nozarē var uzlabot darbinieku darba apstākļus. Dalībvalstis var veicināt un balstīties uz šo sociālās ekonomikas aspektu un izmantot tās sniegto zinātību, iesaistot sociālās ekonomikas struktūras aktīvas darba tirgus politikas izstrādē un piemērošanā⁵⁹.
- (11) Sociālā ekonomika sekmē Savienību, kurā valda līdztiesība, veicinot neizdevīgā stāvoklī esošu un nepietiekami pārstāvētu grupu sociālo iekļaušanu, nodrošinot sociālos un aprūpes pakalpojumus (tostarp bērnu aprūpi, veselības aprūpi un ilgtermiņa aprūpi), sociālos mājokļus un atbalstu bērniem un jauniešiem ar īpašām vajadzībām. Tā palīdz samazināt nevienlīdzību, piemēram, dzimumu nodarbinātības atšķirību, gan tiešā veidā nodarbinot lielu skaitu sieviešu, gan nodrošinot aprūpes pakalpojumus, kas ļauj aprūpētājiem, no kuriem lielākā daļa ir sievietes, iekļauties darba tirgū. Sociālā ekonomika kā nozīmīgs publiskā sektora partneris var sniegt vērtīgu ieguldījumu stacionāru, mājas un kopienā balstītu aprūpes pakalpojumu izstrādē un sniegšanā. Izmantojot partnerības iniciatīvas, valsts iestādes un sociālās ekonomikas struktūras var nodrošināt fiziski un cenas ziņā pieejamus augstas kvalitātes aprūpes pakalpojumus.
- (12) Profesionālās izglītības un apmācības sistēmām ir izšķiroša nozīme cilvēku nodrošināšanā ar prasmēm, kas nepieciešamas darbā, personiskajai izaugsmei un pilsonības iegūšanai. Tās arī palīdz nodrošināt kvalificētu darbaspēku, kas var veicināt taisnīgu divējādu zaļo un digitālo pārkārtošanos. Sociālās ekonomikas struktūras nodrošina darba iespējas, apmācību darba vietā un ar darba vidē balstītas mācību programmas, kas pielāgotas indivīdu un vietējās ekonomikas vajadzībām. Tās var palīdzēt ieviest individuālus mācību kontus, kā minēts Padomes Ieteikumā (2022. gada 16. jūnijs) par individuāliem mācību kontiem⁶⁰. Tādējādi šīs struktūras var palīdzēt iegūt kvalificētu un pielāgoties spējīgu darbaspēku, kas spēj reaģēt uz izmaiņām darba tirgū, potenciāli atvieglot pāreju no vienas darbvietas uz citu un mazinot darbaspēka trūkumu, tādējādi veicinot vispārējo ekonomikas izaugsmi. Dalībvalstis var izmantot šo potenciālu, veidojot prasmju izpēti, veicinot apmācību un izstrādājot izglītības programmas.

⁵⁷ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2021/1057 (2021. gada 24. jūnijs), ar ko izveido Eiropas Sociālo fondu Plus (ESF+) un atceļ Regulu (ES) Nr. 1296/2013 (OV L 231, 30.6.2021., 21.–59. lpp.).

⁵⁸ Viens piemērs ir atbalsts, ko Beļģijā sniedz *collectief maatwerk* (kolektīvā pielāgošana) procesam, kas aptver finansiālu atbalstu darbā iekārtošanas sociālajiem uzņēmumiem.

⁵⁹ Viens piemērs ir Francijas iniciatīva *Territoires Zéro Chômeurs de Longue Durée*, kuras mērķis ir novērst ilgstošu bezdarbu, izveidojot bezpeļņas organizācijas apgabalos ar augstu ilgstošā bezdarba līmeni, lai nodarbinātu vietējos iedzīvotājus uz pastāvīgu līgumu pamata noderīgu uzdevumu veikšanai vietējās kopienas labā, piem., otrreizējās pārstrādes, bērnu aprūpes un kopienas dārzkopības jomās. Līdzīgas iniciatīvas ir ieviestas Groningenā Nīderlandē un Marientālē Austrijā.

⁶⁰ Padomes Ieteikums (2022. gada 16. jūnijs) par individuāliem mācību kontiem 2022/C 243/03 (OV C 243, 27.6.2022., 26.–34. lpp.).

- (13) Divējādas pārkārtošanās un demogrāfisko pārmaiņu radītās problēmas jārisina reģionālā un vietējā līmenī, lai panāktu ekonomisko, sociālo un teritoriālo kohēziju. Sociālās ekonomikas struktūras parasti darbojas augšupējā veidā ciešā saiknē ar kopienām, pilsoņiem un problēmām, ar kurām tie saskaras, bieži vien rīkojoties kā sociālie novatori un atrodot risinājumus, kurus var paplašināt un/vai atkārtot un kuri veicina sistēmiskas sociālās pārmaiņas. Piem., sociālā ekonomika varētu sniegt kvalifikācijas paaugstināšanas iespējas mazkvalificētiem darbiniekiem no nozarēm, kurās notiek lielas pārmaiņas, un nodrošināt cenas ziņā pieejamas pamatpreces grupām ar zemiem ienākumiem. Attālos un lauku apvidos, kur ir pieejami mazāk nodarbinātības un izglītības piedāvājumu, sociālās ekonomikas struktūras var nodrošināt tik ļoti nepieciešamās iespējas, padarot šos reģionus pievilcīgākus. Tāpēc ES sociālās ekonomikas ekosistēmu pilnveidošana palīdz mazināt novecošanās, depopulācijas un citu demogrāfisko tendenču sekas un veicināt vietējo ekonomikas un rūpniecības attīstību, jo īpaši laukos un attālākajos reģionos un ES attālākajos reģionos, piem., lauksaimniecības, bioloģiskās pārtikas ražošanas un zilās ekonomikas jomās.
- (14) Uz sabiedrību orientētu vietējās attīstības un sociālajai inovācijai labvēlīgu ekosistēmu veicināšana stiprina sociālo ekonomiku un virza pāreju uz klimatneitrālu ekonomiku saskaņā ar Eiropas Zaļo kursu⁶¹ un Zaļā kursa industriālo plānu⁶². Ņemot vērā sociālās ekonomikas svarīgo lomu aprites ekonomikas attīstībā, transversālu un saskaņotu rūpniecības politikas pasākumu izstrāde attiecībā uz atkārtotu izmantošanu, remontu un pārstrādi varētu veicināt funkcionējošu otreizējo izejvielu tirgu, optimizējot sociālās ekonomikas ieguldījumu aprites ekonomikas rīcības plānā⁶³ noteikto mērķu sasniegšanā, un palielināt Eiropas neto nulles emisiju industrijas konkurētspēju. Sociālās ekonomikas struktūras, kas darbojas digitālajā jomā, ir pierādījušas potenciālu sniegt iespējas iedzīvotājiem un uzņēmumiem piedalīties iekļaujošā un uz cilvēku vērsta digitālās pārkārtošanās procesā, un tām ir aktīva loma, lai sasniegtu politikas programmas “Digitālās desmitgades ceļš” 2030. gadam mērķus, kas noteikti ar Lēmumu (ES) 2022/2481⁶⁴ un Eiropas deklarāciju par digitālajām tiesībām un principiem digitālajai desmitgadei⁶⁵. Lai sekmētu šīs divējādās pārkārtošanās uz zaļu un digitālu sabiedrību noturību, Komisija 2021. gada maijā atjaunināja tās ES industriālo stratēģiju. Stratēģijā ir izklāstīti izaicinājumi, ar kuriem saskaras 14 rūpnieciskās ekosistēmas, ieskaitot “tuvienes un sociālās ekonomikas” ekosistēmu.
- (15) Lai nodrošinātu, ka sociālā ekonomika var izmantot savu potenciālu, atbalstot piekļuvi darba tirgum, sociālo iekļaušanu, prasmju pilnveidošanu, teritoriālo kohēziju un ilgtspējīgu ekonomikas attīstību, tai ir nepieciešams veicinošs satvars. Tā kā sociālo ekonomiku ietekmē horizontālā un nozaru politika un noteikumi, veicinošajā satvarā jāņem vērā sociālās ekonomikas īpašās iezīmes un papildu šķēršļi, ar kuriem sociālās

⁶¹ Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Eiropadomei, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Eiropas zaļais kurss”, COM(2019) 640 final.

⁶² Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Eiropadomei, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Zaļā kursa industriālais plāns neto nulles emisiju laikmetam”, COM(2023) 62 final.

⁶³ Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Jauns aprites ekonomikas rīcības plāns. Par tīrāku un konkurētspējīgāku Eiropu”, COM(2020) 98 final.

⁶⁴ Eiropas Parlamenta un Padomes Lēmums (ES) 2022/2481 (2022. gada 14. decembris), ar ko izveido politikas programmu “Digitālās desmitgades ceļš” 2030. gadam (OV L 323, 19.12.2022., 4.–26. lpp.).

⁶⁵ Eiropas deklarācija par digitālajām tiesībām un principiem digitālajai desmitgadei, COM/2022/28 final.

ekonomikas struktūras saskaras savā attīstībā un kuri ierobežo to darbības jomu, lai darbotos līdztekus galvenajiem uzņēmumiem. Sociālās ekonomikas struktūras netiecas palielināt efektivitāti un peļņu, bet gan radīt pozitīvus rezultātus sabiedrībā. Tām ir nepieciešami atbalsta pasākumi un labvēlīga finanšu, administratīvā un juridiskā vide, kurā tiek ņemtas vērā to uzņēmējdarbības modeļu īpašās iezīmes attiecībā uz pārvaldību, peļņas sadalījumu, darba apstākļiem un ietekmi. Šie pasākumi ļauj tām, piem., nodarbināt mazāk produktīvus darbiniekus vai sniegt sociālos pakalpojumus par pieņemamām cenām. Ir nepieciešamas visaptverošas stratēģijas, lai izveidotu veicinošus satvarus. Tas var ietvert regulējošu pasākumu pieņemšanu vai politikas un iniciatīvu īstenošanu vai pielāgošanu, lai atbalstītu sociālās ekonomikas ieguldījumus sociālo un vides mērķu sasniegšanā un palielinātu to ekonomisko un rūpniecisko vērtību. Šīm stratēģijām būtu jāseko līdzīgi progresam, un tajās būtu jāņem vērā iniciatīvu efektivitāte, jāveic pielāgojumi un uzlabojumi pēc nepieciešamības un galu galā jāsasniedz efektīvāki un ietekmīgāki rezultāti nozarē. Stratēģijas var būt jāpieņem dažādos pārvaldes līmeņos (valsts, reģionālā un vietējā) atkarībā no institucionālās organizācijas un konteksta katrā dalībvalstī. Reģionos un citos vietējos līmeņos varētu tikt pieņemtas sociālās ekonomikas stratēģijas, kas ir skaidri saistītas ar reģionālās attīstības mērķiem un prioritātēm, maksimāli palielinot savstarpējo labumu.

- (16) Sociālās ekonomikas stratēģiju sekmīgai izstrādei un īstenošanai ir būtiski iesaistīt sociālās ekonomikas ieinteresētās puses. Vairākas dalībvalstis jau ir izveidojušas augsta līmeņa grupas, kas veicina dialogu starp valsts iestādēm un sociālās ekonomikas struktūrām⁶⁶. Sociālās ekonomikas pārstāvju tīkli var būt arī kolektīvas rīcības platforma, tie var veicināt sadarbību un informācijas apmaiņu, kā arī radīt nepieciešamos apstākļus iespēju veidošanai un mācībām no līdzbiedriem.
- (17) Valsts finansiālajam atbalstam ir liela nozīme sociālās ekonomikas struktūru darbības uzsākšanā un pilnveidošanā. Kopumā sociālās ekonomikas struktūrām ir lielākas grūtības piekļūt finanšu resursiem nekā citiem uzņēmumiem. Piem., neskatoties uz dažiem uzlabojumiem, sociālo uzņēmumu finansēšanas tirgu analīze atklāja pastāvīgu neatbilstību starp finansējuma piedāvājumu sociālajiem uzņēmumiem un pieprasījumu pēc tā Eiropā attiecībā uz piekļuvi parāda un kapitāla finansējumam. Tā kā sociālās ekonomikas struktūru mērķis ir radīt pozitīvu sociālo un/vai vidisko ietekmi un tās var sadalīt peļņu saviem finansētājiem un īpašniekiem tikai ierobežotā apjomā, ja vispār, tās parasti nav piemērotas ieguldītājiem, kuri vēlas gūt ievērojamu finansiālo atdevi. Šīs problēmas risināšanai pieejamie atbalsta pasākumi mēdz būt nevienmērīgi, un to efektivitāte ievērojami atšķiras. Pasākumi atšķiras, sākot no dotācijām un subsīdijām un beidzot ar konsultāciju un spēju veidošanas pakalpojumiem, un tos bieži sniedz inkubatori. Tāpēc joprojām ir daudz iespēju uzlabojumiem, nodrošinot pielāgotu finansējumu dažādiem sociālās ekonomikas struktūras dzīves cikla posmiem, un varētu būt noderīgs turpmāks atbalsts privātā finansējuma mobilizācijai un citi papildu pasākumi, lai uzlabotu sociālās ekonomikas struktūru piekļuvi finansējumam. Viena no šādām pieejām paredz izvēli atsevišķiem noguldītājiem vai darbiniekiem, kuri iesaistās darba devēja finansētos pensijas vai uzkrājumu plānos, ar iespēju izvēlēties uzkrājumu plānu, kura ietvaros daļa no viņu uzkrājumiem tiek ieguldīti sociālajā uzņēmumā⁶⁷.

⁶⁶ Piem., Francijas Augstā sociālās un solidarās ekonomikas padome, Spānijas Sociālās ekonomikas attīstības padome un Portugāles Nacionālā sociālās ekonomikas padome.

⁶⁷ Piem., *Les Fonds Communs de Placement d'Entreprise solidaires* Francijā.

- (18) Savienība piedāvā daudzas finansējuma iespējas sociālās ekonomikas atbalstam. Eiropas Sociālais fonds Plus, Eiropas Reģionālās attīstības fonds, kas izveidots ar Regulu (ES) 2021/1058⁶⁸, Taisnīgas pārkārtošanās fonds, kas izveidots ar Regulu (ES) 2021/1056⁶⁹, Eiropas Lauksaimniecības fonds lauku attīstībai, kas izveidots ar Regulu (ES) Nr. 1305/2013⁷⁰, vienotā tirgus programma, kas izveidota ar Regulu (ES) 2021/690⁷¹, programma *InvestEU*, kas izveidota ar Regulu (ES) 2021/523⁷², un, attiecīgā gadījumā, ar Regulu (ES) 2021/241⁷³ izveidotais Atveseļošanas un noturības mehānisms — tie visi nodrošina finansējumu. Savienība arī sniedz konsultatīvu atbalstu, izmantojot platformu *fi-compass* finanšu instrumentu izstrādei saskaņā ar Kohēzijas politikas fondiem. Dalībvalstis, ieskaitot reģionālās un vietējās iestādes, varētu labāk izmantot šīs iespējas, pieņemot īpašus sociālās ekonomikas pasākumus. Tehniskais atbalsts⁷⁴ ir vēl viens Savienības instruments, kas pieejams, lai uzlabotu dalībvalstu iespējas izstrādāt un īstenot politiku sociālās ekonomikas stiprināšanai.
- (19) Preču un pakalpojumu nodrošināšana un sadarbība gan ar valsts iestādēm, gan ar vidusmēra uzņēmumiem ir kritiski svarīga sociālās ekonomikas attīstībai, ieņēmumu gūšanai un palīdzības sniegšanai sociālās ekonomikas struktūrām, lai tās kļūtu finansiāli pašpietiekamas. Pateicoties Savienības publiskā iepirkuma noteikumos paredzētajam elastīgumam, līgumslēdzējas iestādes var izmantot publisko iepirkumu stratēģiskākā veidā, nosakot novatoriskus, zaļus un sociālus kritērijus un tādējādi veicinot ilgtspējīgāku, iekļaujošāku un konkurētspējīgāku ekonomiku. Tomēr lielākajai daļai piedāvājumu līgumslēgšanas tiesības tiek piešķirtas, joprojām pamatojoties tikai uz cenu. Tā kā sociālās ekonomikas struktūru mērķis ir nodrošināt sabiedriskus un kolektīvus labumus, nevis sniegt pakalpojumus par zemāko cenu, tām ir grūtības konkurēt tradicionālos publiskā iepirkuma procesos, neskatoties uz to, ka tās var nodrošināt plašāku pievienoto vērtību iepirkuma procesam. Pastāv arī iespējas palielināt sociālās ekonomikas struktūru spēju īstenot uzņēmējdarbību, tostarp sistemātiskāk integrējoties vidusmēra uzņēmumu vērtību ķēdēs un sadarbojoties ar šiem uzņēmumiem, lai kopīgi pieteiktu piedāvājumu publiskā iepirkuma konkursam un radītu jaunas tirgus iespējas.
- (20) Valsts iestādes bieži neizmanto līdz maksimumam visas iespējas, ko nodrošina pašreizējā valsts atbalsta noteikumu darbības joma, lai atbalstītu sociālo ekonomiku, kurā tirgus pats par sevi nespēj nodrošināt apmierinošu piekļuvi darba tirgum un sociālo iekļaušanu, aprobežojoties ar pasākumiem, kas atbilst vispārējam *de minimis*

⁶⁸ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2021/1058 (2021. gada 24. jūnijs) par Eiropas Reģionālās attīstības fondu un Kohēzijas fondu (OV L 231, 30.6.2021., 60.–93. lpp.).

⁶⁹ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2021/1056 (2021. gada 24. jūnijs), ar ko izveido Taisnīgas pārkārtošanās fondu (OV L 231, 30.6.2021., 1.–20. lpp.).

⁷⁰ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 1305/2013 (2013. gada 17. decembris) par atbalstu lauku attīstībai no Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai (ELFLA) un ar ko atceļ Padomes Regulu (EK) Nr. 1698/2005 (OV L 347, 20.12.2013., 487.–548. lpp.).

⁷¹ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2021/690 (2021. gada 28. aprīlis), ar ko izveido iekšējā tirgus, uzņēmumu, tostarp mazo un vidējo uzņēmumu, konkurētspējas, augu, dzīvnieku, pārtikas aprites un dzīvnieku barības jomas un Eiropas statistikas programmu (vienotā tirgus programma) un atceļ Regulas (ES) Nr. 99/2013, (ES) Nr. 1287/2013, (ES) Nr. 254/2014 un (ES) Nr. 652/2014 (OV L 153, 3.5.2021., 1.–47. lpp.).

⁷² Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2021/523 (2021. gada 24. marts), ar ko izveido programmu *InvestEU* un groza Regulu (ES) 2015/1017 (OV L 107, 26.3.2021., 30.–89. lpp.).

⁷³ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2021/241 (2021. gada 12. februāris), ar ko izveido Atveseļošanas un noturības mehānismu (OV L 57, 18.2.2021., 17.–75. lpp.).

⁷⁴ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2021/240 (2021. gada 10. februāris), ar ko izveido tehniskā atbalsta instrumentu (OV L 57, 18.2.2021., 1.–16. lpp.).

sliksnim, un neizmantojot iespēju noteikt pasākumus saskaņā ar Komisijas Regulu (ES) Nr. 651/2014⁷⁵ (Vispārējā grupu atbrīvojuma regulu), piem., reģionālo atbalstu, riska finansējuma atbalstu un atbalstu neizdevīgā stāvoklī esošu darbinieku pieņemšanai darbā. Kas attiecas uz *de minimis* atbalstu pašlaik tas ir ierobežots līdz 200 000 eiro trīs gadu laikā, bet pašreizējie noteikumi zaudēs spēku 2023. gada 31. decembrī un tiek pārskatīti. Savienības noteikumi, kas reglamentē vispārējas tautsaimnieciskas nozīmes pakalpojumus, arī paredz iespējas atļaut valsts atbalstu, taču valsts iestādes bieži vien pilnībā neizmanto šīs iespējas, jo īpaši attiecībā uz sociālajiem pakalpojumiem neaizsargātu personu iekārtošanas darbā jomā.

- (21) Nodokļu politikai var būt arī nozīmīga loma sociālās ekonomikas veicināšanā un nodrošināšanā, ka sociālās ekonomikas struktūras var atļauties darboties kopā ar vidusmēra uzņēmumiem, radot vienlīdzīgāku uzņēmējdarbības vidi, vienlaikus veicinot sociālo integrāciju un uzlabojot piekļuvi nodarbinātībai. Tikai dažas dalībvalstis ir izveidojušas konsekventu nodokļu sistēmu, kas veicina nozares attīstību, tai skaitā noteikušas nodokļu atvieglojumus, kas pielāgoti sociālās ekonomikas vajadzībām, vienlaikus atzīstot tās daudzveidību un novēršot sadrumstalotību. Labi izstrādātu nodokļu atvieglojumu noteikšana ziedojumiem uz sabiedrisko labumu vērstajām sociālās ekonomikas struktūrām var stimulēt to finansējumu arī aiz Savienības robežām saskaņā ar Līgumā noteikto nediskriminācijas principu. Vairākās dalībvalstīs joprojām pastāv administratīvi šķēršļi attiecībā uz sabiedriskā labuma ziedojumiem pāri dalībvalstu robežām un pārredzamības trūkums attiecībā uz dokumentiem, kuri nepieciešami organizācijas, kas darbojas sabiedrības labā, statusa iegūšanai. Administratīvos šķēršļus varētu mazināt, izdodot citā dalībvalstī reģistrētas saņēmējas struktūras standartizētās veidlapas. Vispirms dalībvalstis varētu nodrošināt valsts veidlapu tulkojumus citās dalībvalstīs lietotajās valodās. Otrkārt, dalībvalstis varētu izskatīt iespējas izstrādāt standarta veidlapas par tiesajiem nodokļiem, kas tiek piemēroti pārrobežu ziedojumiem.
- (22) Sociālās ietekmes mērīšanas un pārvaldības procesi ir īpaši svarīgi sociālās ekonomikas struktūrām, jo tie ļauj izprast un informēt par to ietekmi un piekļūt uz ietekmi balstītam finansējumam. Sociālās ietekmes mērīšana ietver metrikas un rīku izmantošanu, lai novērtētu konkrētas iejaukšanās vai iniciatīvas sociālo ietekmi. Sociālās ietekmes pārvaldība ietver tādu sistēmu, procesu un iespēju veidošanu, kuras organizācijai ir nepieciešamas, lai proaktīvi pārvaldītu un palielinātu tās ietekmi. Taču plašais pieejamo satvaru un rīku klāsts var būt izaicinājums, jo īpaši struktūrām ar mazākiem resursiem. Publisko ieguldījumu radīto sociālo rezultātu uzraudzība nodrošina publisko kontroli, var atbalstīt nodokļu maksātāju naudas izmantošanas pamatojumu sociālās ekonomikas struktūru vai darbību atbalstam, kā arī var palīdzēt novērst “maldināšanu par ietekmi” (*impact washing*) (ietekmes pārspīlēšanu vai nepatiesa priekšstata radīšanu par to). Šajā ziņā varētu būt noderīgas sociālās ietekmes mērīšanas un pārvaldības pieejas, kas ir pārdomātas, samērīgas un pielāgotas atsevišķu struktūru vajadzībām. Tām jābūt balstītām uz standarta metodēm un rādītājiem, kā arī tādiem faktoriem kā apmērs, attīstības stadija un struktūru daudzveidība.
- (23) Pēdējā desmitgadē ir uzlabojusies sociālās ekonomikas pamanāmība un atpazīstamība valsts un reģionālā līmenī visā Savienībā. Tomēr nozares potenciāls daudzās Savienības valstīs joprojām ir nepietiekami izmantots. Koordinācijas un apmaiņas

⁷⁵ Komisijas Regula (ES) Nr. 651/2014 (2014. gada 17. jūnijs), ar ko noteiktas atbalsta kategorijas atzīst par saderīgām ar iekšējo tirgu, piemērojot Līguma 107. un 108. pantu (OV L 187, 26.6.2014., 1.–78. lpp.).

trūkums starp valstīm pastiprina sociālās ekonomikas attīstības atšķirības, tāpēc dalībvalstīm ir skaidras iespējas gūt labumu, mācoties vienai no otras un daloties ar labāko praksi. Plašākai sabiedrībai ir arī ierobežota izpratne par sociālo ekonomiku un tās pozitīvo ieguldījumu. Tas var kavēt sociālās ekonomikas atbalsta politikas un tirgus iespēju izveidi. Reglamentēšana, vienlaikus nodrošinot, ka jaunie tiesību akti atbilst sociālās ekonomikas struktūru vajadzībām, var palielināt izpratni un piešķirt tām lielāku leģitimitāti, atvieglot piekļuvi finansējumam un tirgiem. Valsts publiskā sektora iestādes un ieinteresētās personas ir uzsākušas vairākas iniciatīvas, piem., attiecībā uz īpašām sociālās ekonomikas tiesiskajām formām, marķējumiem un statusiem⁷⁶, kā arī liela mēroga komunikācijas kampaņas, lai palielinātu izpratni par sociālo ekonomiku un tās pamanāmību. Citas veiksmīgas reformas ietver īpašu ministriju nodaļu izveidi sociālās ekonomikas nozarei un pastiprinātu dialogu starp ieinteresētajām personām un valsts iestādēm. Sociālās ekonomikas pamanāmības veicināšana ir ļoti svarīga, lai pilnībā atzītu tās pozitīvo ietekmi uz sabiedrību, kā uzsvērts sociālās ekonomikas rīcības plānā, nodrošinot sociālās ekonomikas vārtejas ieviešanu.

- (24) Precīzu datu un statistikas pieejamība ir būtiska, lai uzlabotu izpratni par sociālās ekonomikas uzņēmējdarbības modeļiem un pieņemtu uz pierādījumiem balstītus politikas lēmumus. Tomēr trūkst ticamu datu par sociālo ekonomiku, tai skaitā datu par tās ekonomisko pievienoto vērtību un darbības rezultātiem. Esošie dati bieži vien ir nepilnīgi un grūti salīdzināmi. Piem., tikai dažas dalībvalstis ir paplašinājušas savas valsts grāmatvedības sistēmas, lai apkopotu papildu datus (piem., satelītkontos) par sociālo ekonomiku, neskatoties uz to, ka Savienības budžetā ir pieejams finansiāls atbalsts šim mērķim. Sociālo ekonomiku parasti neiekļauj uzņēmējdarbības strukturālajā statistikā, piem., ja statistika ir balstīta uz ekonomiskajiem datiem, ko ģenerējuši peļņas uzņēmumi, un tradicionālās sociālās ekonomikas struktūras ir iekļautas tikai atlikušajās kategorijās. Padarot pieejamu būtisku statistiku par sociālās ekonomikas nozares apmēru, darbaspēku, attīstību un problēmām, ieviestās stratēģijas un pasākumi būtu efektīvāki un tiktu pielāgoti dažādajām situācijām nozarē.

IR PIENĒMUSI ŠO IETEIKUMU.

MĒRĶIS

1. Saskaņā ar Eiropas sociālo tiesību pīlāra principiem šī Ieteikuma mērķis ir veicināt piekļuvi darba tirgum un sociālo iekļaušanu, sniedzot norādījumus dalībvalstīm, kā sekmēt sociālo ekonomiku veicinošu politiku, kā arī tās normatīvo regulējumu un/vai pasākumus, kuri veicina tās attīstību.

Lai sasniegtu šos mērķus, dalībvalstīm tiek ieteikts sadarboties ar ieinteresētajām personām, lai atzītu, atbalstītu un izmantotu sociālās ekonomikas sniegto ieguldījumu.

2. Šī Ieteikuma mērķis ir atbalstīt Eiropas sociālo tiesību pīlāra rīcības plāna īstenošanu un palīdzēt sasniegt trīs Savienības galvenos mērķus attiecībā uz nodarbinātību, prasmju pilnveidošanu un nabadzības samazināšanu līdz 2030. gadam.

⁷⁶ Juridiskie statusi/kvalifikācijas, ko dažkārt dēvē arī par marķējumiem, atšķiras no tiesiskajām formām, jo tos var pieņemt dažādu tiesisko formu organizācijas, ieskaitot peļņas un bezpeļņas organizācijas.

3. Šī uz sociālās ekonomikas veicināšanu vērstā Ieteikuma mērķis ir arī stimulēt godīgu un ilgtspējīgu ekonomikas un rūpniecības attīstību un veicināt teritoriālo kohēziju visās dalībvalstīs.

DEFINĪCIJA

4. Šajā Ieteikumā piemēro šādas definīcijas:

- a) “sociālā ekonomika” ir privātas struktūras, kas ir neatkarīgas no valsts iestādēm un nodrošina preces un pakalpojumus saviem biedriem vai sabiedrībai, ietverot kooperatīvus, savstarpējas palīdzības biedrības, asociācijas (ieskaitot labdarības organizācijas), fondus un sociālos uzņēmumus, kas darbojas saskaņā ar šādiem pamatprincipiem un iezīmēm:
- cilvēku, kā arī sociālo un/vai vides aizsardzības mērķu prioritāte salīdzinājumā ar peļņu;
 - lielākās daļas peļņas un pārpalikumu atkārtota ieguldīšana, lai turpinātu īstenot savus sociālos un/vai vides aizsardzības mērķus un veiktu darbības dalībnieku/lietotāju (“kopējās intereses”) un/vai visas sabiedrības interesēs (“vispārējās intereses”); un
 - demokrātiska un/vai līdzdalības pārvaldība;
- b) “sociālais uzņēmums” ir struktūra, kas nodrošina preces un sniedz pakalpojumus tirgum uzņēmējdarbības veidā un saskaņā ar sociālās ekonomikas principiem un iezīmēm, par komercdarbības iemeslu nosakot sociālos un/vai vidiskos mērķus.

PIEKĻUVES DARBA TIRGUM VEICINĀŠANA UN SOCIĀLĀ IEKĻAUŠANA AR SOCIĀLĀS EKONOMIKAS PALĪDZĪBU

Piekļuve darba tirgum

5. Dalībvalstīm tiek ieteikts atzīt un atbalstīt sociālās ekonomikas īpašo pievienoto vērtību, atvieglojot piekļuvi darba tirgum un veicinot kvalitatīvas darbvietas visiem, vienlaikus uzlabojot taisnīgus darba apstākļus. Tas būtu jādara iekļaujošas izaugsmes ietvaros, kā uzsvērts dalībvalstu nodarbinātības politikas pamatnostādnēs, jo īpaši veicot šādas darbības:
- a) izveidot vai veicināt partnerības iniciatīvas, kas iesaista sociālās ekonomikas struktūras aktīvas darba tirgus politikas izstrādē un īstenošanā;
- b) nodrošināt, ka valsts iestādes sniedz pietiekamu atbalstu sociālās ekonomikas struktūrām, lai tās labāk integrētu darba tirgū sievietes, neizdevīgā stāvoklī esošās un nepietiekami pārstāvētās grupas (piemēram, ilgstoši bezdarbnieki, cilvēki ar garīgās veselības problēmām, neaktīvi, mazkvalificēti darbinieki, kā arī cilvēki ar invaliditāti, cilvēki ar migrantu, minoritāšu rases vai etnisku, tai skaitā romu tautības, izcelsmi, jaunieši un vecāka gadagājuma cilvēki), izmantojot šādas pieejas:
- i) darba integrācijas sociālie uzņēmumi, kas nodrošina nodarbinātību un pielāgotu atbalstu minētajām grupām;
- ii) darbības, lai palīdzētu šīm cilvēku grupām sagatavoties nodarbinātībai, izmantojot darba pieredzi sociālajos uzņēmumos šo personu integrācijai atvērtajā darba tirgū;

- c) atbalstīt sadarbības projektus starp valsts nodarbinātības dienestiem, vietējām iestādēm, sociālās ekonomikas struktūrām un vispārpieņemtiem uzņēmumiem, lai piedāvātu pielāgotas karjeras konsultācijas un mācību un apmācības iespējas jauniešiem, kas nemācās, nestrādā un neapgūst arodu (*not in education, employment or training, NEET*). Šīs iespējas var ietvert mācekļību, profesionālās “iegremdēšanas” programmas, personīgu apmācību un tikšanās ar paraugiem, un to mērķis ir veicināt integrāciju darba tirgū saskaņā ar Pastiprināto garantiju jauniešiem;
- d) veicināt sociālo uzņēmējdarbību kā līdzekli, lai sekmētu pašnodarbinātību un citus nodarbinātības veidus, attīstītu saimniecisko darbību vietējā līmenī un risinātu sociālās un vidiskās problēmas, izmantojot novatoriskus un iekļaujošus uzņēmējdarbības modeļus. Attiecīgi, lai to panāktu, dalībvalstis var, piem.:
 - i) nodrošināt, lai sociālajiem uzņēmējiem būtu pieejama sociālā aizsardzība;
 - ii) apsvērt iespēju samazināt sociālās apdrošināšanas iemaksas, lai pieņemtu darbā jaunus darbiniekus;
 - iii) identificēt, novērtēt un novērst iespējamus administratīvos trūkumus vai šķēršļus sociālās uzņēmējdarbības uzsākšanai;
- e) izstrādāt politiku un pieņemt pasākumus, kas veicina dzimumu līdztiesību un integrē to sociālajā ekonomikā, piem., ar mērķi:
 - i) risināt problēmas saistībā ar sociālajām normām un stereotipiem par sievietēm un vīriešu prasmēm, kā arī ar sievietēm darba nepietiekamu novērtēšanu;
 - ii) sniegt pielāgotu atbalstu, lai dotu sievietēm vairāk iespēju, samazinot dzimumu atšķirības nodarbinātībā un atalgojumā un nodrošinot vienlīdzīgu vadību;
 - iii) nodrošināt piekļuvi apmācības un mentoringa programmām sievietēm, kuras vēlas kļūt par sociālajām uzņēmējām un vadītājām;
- f) nodrošināt pamatu uzņēmējdarbības nodošanai darbiniekiem, lai veidotu darba ņēmēju kooperatīvus un tādējādi novērstu darbvieta zaudēšanu un aizsargātu saimniecisko darbību;
- g) sadarboties ar sociālās ekonomikas struktūrām, lai vairāk cilvēku ar invaliditāti varētu pievienoties darba tirgum, piem., izstrādājot palīgtehnoloģijas;
- h) sociālā dialoga un darba koplīguma slēgšanas veicināšana sociālajā ekonomikā, lai nodrošinātu, ka darbiniekiem ir taisnīgi darba apstākļi, ieskaitot taisnīgas algas, ievērojot sociālo partneru autonomiju.

Sociālā iekļaušana

6. Dalībvalstīm tiek ieteikts atzīt un atbalstīt sociālās ekonomikas lomu pieejamu un kvalitatīvu sociālo un aprūpes pakalpojumu un mājokļu nodrošināšanā, jo īpaši neizdevīgā situācijā esošajām grupām, līdztekus publiski pieejamiem sociālajiem pakalpojumiem. Piem., tas varētu ietvert:
 - a) sadarbību ar sociālās ekonomikas struktūrām to attiecīgajās darbības jomās, veidojot un sniedzot vispārējas nozīmes pakalpojumus;

- b) sociālās ekonomikas struktūru iesaistīšanu uz cilvēkiem vērstu sociālo un aprūpes pakalpojumu izstrādē un sniegšanā, kā uzsvērts Eiropas Aprūpes stratēģijā;
- c) sadarbību ar sociālās ekonomikas struktūrām, lai veidotu un sniegtu aprūpi un atbalstu bērniem un jauniešiem, tai skaitā bērniem no neizdevīgā stāvoklī esošām grupām, saskaņā ar Eiropas Garantiju bērniem, kas izveidota ar Padomes Ieteikumu (ES) 2021/1004⁷⁷, un Savienības stratēģiju par bērnu tiesībām⁷⁸.

Prasmes

7. Dalībvalstīm tiek ieteikts atbalstīt apmācību un prasmju pilnveidošanu sociālās ekonomikas vajadzībām, jo īpaši:
 - a) izmantojot esošo prasmju izpēti, kas seko līdzi ekonomikas un vidusmēra darba tirgus vajadzībām, lai izprastu, kā sociālā ekonomika var veicināt kvalificēta darbaspēka pieejamību un mazināt darbaspēka trūkumu;
 - b) veicinot apmācību un prasmes sociālajā ekonomikā ar šādām darbībām:
 - i) vadot mācību apmaiņu starp sociālās ekonomikas struktūrām, apmācības organizācijām un vidusmēra uzņēmumiem, lai uzlabotu vadības, uzņēmējdarbības un ar darbu saistītās prasmes, kas nepieciešamas, lai īstenotu digitālo un zaļo pārkārtošanos (tai skaitā pilnveidojot aprites, uzturēšanas un digitālās prasmes);
 - ii) pārkvalificējot un uzlabojot mūžizglītības izglītojamo, tostarp neizdevīgā stāvoklī esošu cilvēku grupas, un palīdzot viņiem pāriet uz atvērto darba tirgu saskaņā ar Eiropas pieeju mikrokvalifikācijai mūžizglītības un nodarbinātības jomās;
 - iii) iekļaujot apmācību par sociālo ekonomiku vai tās ietvaros sniegto apmācību sarakstā, uz kuru var attiecināt individuālos mācību kontus⁷⁹.
 - c) izveidojot sociālajā ekonomikā īpašas mācekļu programmas, kas atbalsta jauniešus, jo īpaši cilvēkus, kas nestrādā, nemācās un neapgūst arodu, lai pilnveidotu prasmes un sagatavotu viņus darba tirgum un ļautu sociālajai ekonomikai attīstīt talantus šajā nozarē saskaņā ar Eiropas satvaru kvalitatīvai un rezultatīvai mācekļībai;
 - d) veicinot sociālās ekonomikas un sociālās uzņēmējdarbības prasmju iekļaušanu izglītībā un apmācībā visos izglītības līmeņos, jo īpaši uzņēmējdarbības un biznesaursos, un nodrošinot sociālās ekonomikas struktūrām un sociālajiem uzņēmējiem piekļuvi apmācības un mentoringa programmām;
 - e) izveidojot valsts līmeņa kompetences centrus apmācībai par sociālo ekonomiku un iesaistoties starptautiskās iniciatīvās, kas atvieglo piekļuvi sociālās ekonomikas specializētajām izglītības un apmācības programmām, piem., sadarbībā ar profesionālās izglītības un apmācības pakalpojumu sniedzējiem,

⁷⁷ Padomes Ieteikums (ES) 2021/1004 (2021. gada 14. jūnijs), ar ko izveido Eiropas Garantiju bērniem (OV L 223/14, 22.6.2021.).

⁷⁸ Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "ES stratēģija par bērnu tiesībām", COM(2021) 142 final.

⁷⁹ Padomes Ieteikums (2022. gada 16. jūnijs) par individuāliem mācību kontiem 2022/C 243/03 (OV C 243, 27.6.2022., 26.–34. lpp.).

kuri strādā izveidotu struktūru sistēmā, piem., profesionālās izcilības centros, kas minēti Padomes Ieteikumā (2020. gada 24. novembris) par profesionālo izglītību un apmācību (PIA) ilgtspējīgai konkurētspējai, sociālajam taisnīgumam un noturībai⁸⁰.

Sociālā inovācija, ilgtspējīga ekonomiskā attīstība un teritoriālā kohēzija

8. Dalībvalstīm tiek ieteikts stiprināt sociālās ekonomikas struktūru atbalsta lomu sociālās inovācijas un vietējās attīstības un nodarbinātības galveno nozaru veicināšanā. To var panākt ar šādām darbībām:

- a) labvēlīgas ekosistēmas veicināšana sociālajai un vietējiem apstākļiem pielāgotai inovācijai, sekmējot sadarbību un partnerības iniciatīvas starp sociālās un aprites ekonomikas struktūrām, vidusmēra uzņēmumiem, finansējuma sniedzējiem, vietējām pašvaldībām un citām ieinteresētajām personām; Piem., to var paveikt šādi:
 - i) sociālās inovācijas centru vai sociālās inovācijas un ekoinovācijas kopu izveide vai veicināšana, lai apmierinātu vietējās vajadzības un pārbaudītu kopīgos risinājumus;
 - ii) sociālās ekonomikas struktūru iesaistīšana uz sabiedrību orientētā vietējā attīstībā, tai skaitā izmantojot pieejamos Savienības finansēšanas instrumentus;
 - iii) sadarbība ar valsts un reģionālajiem sociālās inovācijas kompetences centriem, lai izveidotu tīklus, palielinātu iespējas un sinerģiju, izceltu efektivitāti un izstrādātu būtiskus instrumentus un metodes sociālās inovācijas stimulēšanai;
- b) nodrošināšana, ka sociālās ekonomikas politika ir saistīta ar rūpniecības politiku un pārkārtošanos uz digitālo un aprites ekonomiku;
- c) regulējuma pielāgošana, lai atbalstītu sociālās ekonomikas struktūras aprites ekonomikā, piem., nodrošinot, ka ir ieviesti īstie stimuli uzņēmumiem ziedot nepārdotas un atgrieztas preces sociālās ekonomikas struktūrām remontam un atkārtotai izmantošanai, nevis iznīcināt tās, un privātpersonām — ziedot lietotas preces, sociālās ekonomikas struktūru piekļuves nodrošināšana atkritumu plūsmai, to iesaistīšana atkritumu rašanās novēršanas stratēģijās un atļaujas sniegšana pārtikas bankām savākt pārtikas pārpalikumus;
- d) uz sabiedrību orientētu sociālās ekonomikas iniciatīvu un ekosistēmu, piem., enerģētikas kopienu, kopīgu mobilitātes risinājumu, digitālo platformu kooperatīvu, lauksaimniecības kooperatīvu, aprūpes nodrošināšanas pakalpojumu un vietējo īso pārtikas ķēžu un tirgu attīstības veicināšana, lai nodrošinātu iedzīvotājiem piekļuvi vietējiem produktiem un pakalpojumiem;
- e) palielināt sociālās ekonomikas struktūru piekļuvi digitālajiem rīkiem un jaunām tehnoloģijām, piem., atvērtā avota datiem, lielajiem datiem vai mākslīgajam intelektam.

⁸⁰ Padomes Ieteikums (2020. gada 24. novembris) par profesionālo izglītību un apmācību (PIA) ilgtspējīgai konkurētspējai, sociālajam taisnīgumam un noturībai (2020/C 417/01) (OV C 417, 2.12.2020., 1.–16. lpp.).

SOCIĀLO EKONOMIKU VEICINOŠU SISTĒMU IZSTRĀDE

9. Dalībvalstīm tiek ieteikts izstrādāt tādu politiku un normatīvo regulējumu, kas veicina un atbalsta sociālo ekonomiku. Šajā nolūkā tās tiek mudinātas izveidot un ieviest visaptverošas stratēģijas, kurās tiek atzīta un veicināta sociālā ekonomika saskaņā ar Savienības sociālās ekonomikas rīcības plānu un citiem Savienības politikas norādījumiem. Izstrādājot minētās stratēģijas, dalībvalstīm būtu jāievēro 13. līdz 21. punktā izklāstītie ieteikumi.
10. Dalībvalstīm tiek ieteikts ieviest mehānismus apspriešanās procesiem un dialogam starp sociālo ekonomiku pārstāvošajām valsts iestādēm un organizācijām. Tas var ietvert augsta līmeņa grupu izveidi un atbalstu sociālās ekonomikas pārstāvju tīklu izveidei un attīstībai.
11. 9. punktā minētajās stratēģijās dalībvalstīm būtu jāatzīst sociālās ekonomikas pamatprincipi, iezīmes un darbības joma, kā arī jāatzīst, ka tām var būt dažādas tiesiskās formas un statusi un uz tām konkrēti attiecas dažādi valsts, reģionālie un vietējie tiesību akti un prakse.
12. Dalībvalstīm tiek ieteikts ieguldīt to valsts amatpersonu un iestāžu izpratnes veidošanā par sociālo ekonomiku, izmantojot apmācības programmas un starpvalstu un/vai starpreģionu spēju veidošanas iniciatīvas, ieskaitot iniciatīvas saskaņā ar *Interreg Europe* programmu, kas noteikta Eiropas Parlamenta un Padomes Regulā (ES) 2021/1059⁸¹. Iniciatīvām jābūt vērstām uz mācīšanos no līdzbiedriem un paraugprakses apmaiņu, īpašu uzsvāru liekot uz sadarbības veicināšanu starp reģionālajām un vietējām iestādēm, kā arī sociālās ekonomikas dalībniekiem. Komisija atbalstīs šo darbu, kā aprakstīts 22. punkta a) apakšpunkta iii) daļā.

Piekļuve publiskajam un privātajam finansējumam

13. Dalībvalstīm tiek ieteikts izveidot labvēlīgu vidi, lai nodrošinātu sociālo finansējumu valsts, reģionālā un vietējā līmenī, jo īpaši veicot šādas darbības:
 - a) kartējot sociālās ekonomikas struktūru finansēšanas iestādes, finanšu starpniekus un atbalsta organizācijas un novērtējot to vajadzības un esošo atbalsta shēmu efektivitāti;
 - b) nodrošinot, ka sociālās ekonomikas struktūrām ir pieejams finansējums pareizajā attīstības stadijā, kas ir pielāgots to vajadzībām, tai skaitā dotācijas un citas subsīdijas, pašu kapitāla vai kvazikapitāla finansējums sagatavošanās un sākuma fāzēm, vai aizņēmuma finansējums, pašu kapitāla finansējums, kvazikapitāla vai mezanīna finansējums izvēršanas posmā un novatoriskas finansēšanas shēmas, piemēram, publiskā un privātā sektora partnerības, kolektīvās finansēšanas platformas un dažāda veida finanšu instrumentu vai dotāciju un finanšu instrumentu kombinācijas;
 - c) veicinot privāto ieguldītāju piekļuvi ilgtspējīgiem uzņēmējdarbības modeļiem, nozarēm, produktiem un pakalpojumiem, ko virza vai atbalsta sociālā ekonomika;

⁸¹ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2021/1059 (2021. gada 24. jūnijs) par īpašiem noteikumiem attiecībā uz Eiropas teritoriālās sadarbības mērķi (*Interreg*), kas saņem atbalstu no Eiropas Reģionālās attīstības fonda un ārējās finansēšanas instrumentiem (OV L 231, 30.6.2021., 94.–158. lpp.).

- d) izvērtējot kritērijus piekļuvei publiskā finansējuma programmām, tai skaitā tām, kas paredzētas vidusmēra uzņēmumiem, lai nodrošinātu, ka tie nerada pārmērīgus šķēršļus sociālās ekonomikas struktūrām;
- e) mobilizējot privāto finansējumu, vajadzības gadījumā padarot pieejamas valsts garantiju shēmas, lai rosinātu specializētus un galvenos finansētājus finansēt sociālās ekonomikas struktūras;
- f) palielinot izpratni par sociālās ekonomikas struktūru īpašajām iezīmēm un vajadzībām, lai uzlabotu vispārpieņemto privāto finansētāju iespējas piedāvāt pielāgotu finansiālu atbalstu;
- g) atvieglot sociālās ekonomikas struktūrām piekļuvi uzņēmējdarbības attīstības un ieguldījumu gatavības uzlabošanas atbalstam visā to dzīves ciklā, piem., izmantojot izpratnes veidošanas atbalsta shēmas attiecībā uz vispārpieņemtajiem biznesa inkubatoriem, paātrināšanas pakalpojumu sniedzējiem un citām atbalsta organizācijām, lai paplašinātu to atbalstu sociālās ekonomikas struktūrām, tostarp spēju veidošanas iespējas sociālās ekonomikas struktūru vadītājiem;
- h) piedāvājot īpašu finansiālu atbalstu un spēju veidošanu, lai atvieglotu uzņēmējdarbības nodošanu darba ņēmēju kooperatīviem;
- i) piedāvājot shēmas, kas palielina finansējuma pieejamību sociālās ekonomikas struktūrām, piem., sniedzot izvēli individuāliem noguldītājiem vai darbiniekiem, kuri iesaistās darba devēja finansētos pensijas vai uzkrājumu plānos, ar iespēju izvēlēties plānu, saskaņā ar kuru daļa tiek ieguldīta sociālā struktūrā;
- j) pēc iespējas labāk izmantojot finansējumu, kas pieejams no Kohēzijas politikas fondiem, programmas *InvestEU* dalībvalstu apakšstruktūras, Atveseļošanas un noturības mehānisma, līdzīgām programmām un citiem valsts un reģionāliem resursiem, īstenojot pasākumus un iniciatīvas, kas īpaši paredzēti sociālās ekonomikas struktūrām;
- k) izmantojot *fi-compass* konsultatīvos pakalpojumus attiecībā uz finanšu instrumentiem Savienības dalītās pārvaldības ietvaros, lai izstrādātu atmaksājamus finanšu instrumentus saskaņā ar kohēzijas politikas fondiem.

Piekļuve tirgiem un publiskajiem iepirkumiem

14. Dalībvalstīm tiek ieteikts rosināt līgumslēdzējas iestādes stratēģiski iepirkt preces un pakalpojumus, kā arī censties panākt sociālu ietekmi un atbalstīt sociālo inovāciju. Šajā nolūkā tām būtu pilnībā jāizmanto rīki, kas pieejami saskaņā ar Savienības publiskā iepirkuma noteikumiem. Sociāli atbildīgu un novatorisku risinājumu ieviešanas veicināšana publisko iepirkumu procesā var ietvert dažāda veida politikas instrumentus, tai skaitā šādas darbības:
- a) pieņemt politikas pamatnostādnes un iepirkuma stratēģijas, ieskaitot iespējamus oficiālos mērķus, kurus atbalsta vadība, balstoties uz saistībām, kas tiek paustas, sākot no politiska līmeņa iestādēm un beidzot ar galvenajiem lēmumu pieņēmējiem un budžeta pārvaldītājiem;
 - b) sniegt norādījumus attiecīgajā administratīvajā līmenī(-ņos);

- c) palielināt līgumslēdzēju iestāžu un uzņēmumu izpratni par sociāli atbildīga publiskā iepirkuma pievienoto vērtību un darīt pieejamas speciālas zināšanas līgumslēdzējām iestādēm un sociālās ekonomikas struktūrām;
 - d) rosināt līgumslēdzējas iestādes konkursa dokumentos atsaukties uz īpašām saistībām saskaņā ar sociālajām un darba tiesībām un koplīgumiem, kas attiecas uz iepirkumu⁸², lūgt pretendentiem apstiprināt atbilstību un noteikt uzraudzības pasākumus;
 - e) rosināt uz strukturētu, pārredzamu un nediskriminējošu dialogu ar sociālās ekonomikas dalībniekiem un citām ieinteresētajām personām, lai izstrādātu sociāli atbildīgu publiskā iepirkuma stratēģiju.
15. Pēc būtības līgumslēdzējām iestādēm būtu labāk jāizmanto elastīgie noteikumi saskaņā ar spēkā esošo Savienības tiesisko regulējumu, lai palīdzētu sociālās ekonomikas struktūrām piekļūt tirgum, piem., veicot šādas darbības:
- a) tirgus dialoga veicināšana, jo īpaši veicot pārredzamas un iekļaujošas iepriekšējas apspriešanās par tirgu ar mērķtiecīgu potenciālo piegādātāju loku;
 - b) līgumu rezervēšana darbā iekārtošanas sociālajiem uzņēmumiem vai ekonomikas dalībniekiem, kas nodarbina vismaz 30 % cilvēku ar invaliditāti vai neizdevīgā stāvoklī esošu darba ņēmēju saskaņā ar Direktīvas 2014/23/ES 24. pantu, Direktīvas 2014/24/ES 20. un 77. pantu un Direktīvas 2014/25/ES 38. un 94. pantu;
 - c) proporcionālu un iekļaujošu atlases kritēriju noteikšana, lai mazie un novatoriskie sociālie uzņēmumi varētu piedalīties konkursos par līgumiem;
 - d) atkāpšanās no zemākās cenas loģikas, izmantojot sociālos piešķiršanas kritērijus saskaņā ar “saimnieciski visizdevīgākā piedāvājuma” noteikumu un sociālo līgumu klauzulām, un izpildes vai funkcionālo prasību noteikšana dažādos iepirkuma procedūru posmos, tai skaitā attiecībā uz tehniskajām specifikācijām;
 - e) līgumu sadalīšana daļās saskaņā ar Direktīvas 2014/24/ES 46. pantu un Direktīvas 2014/25/ES 65. pantu, arī ar mērķi veicināt sadarbību starp galvenajām uzņēmējdarbības un sociālās ekonomikas struktūrām, un vienkāršotu režīmu izmantošana, jo īpaši sociālie un citi īpašie pakalpojumi, lai padarītu procesu pieejamāku sociālās ekonomikas struktūrām;
 - f) īpašu marķējumu pieprasīšana tehniskajās specifikācijās, piešķiršanas kritērijos vai līguma izpildes nosacījumos saskaņā ar Direktīvas 2014/24/ES 43. pantu un Direktīvas 2014/25/ES 61. pantu, ja tiek plānots iegādāties būvdarbus, piegādes vai pakalpojumus ar īpašiem sociāliem vai vides raksturlielumiem.

⁸² Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2014/23/ES (2014. gada 26. februāris) par koncesijas līgumu slēgšanas tiesību piešķiršanu (OV L 094, 28.3.2014., 1. lpp.) 30. panta 3. punkts, Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2014/24/ES (2014. gada 26. februāris) par publisko iepirkumu un ar ko atceļ Direktīvu 2004/18/EK (OV L 094, 28.3.2014., 65. lpp.) 18. panta 2. punkts un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2014/25/ES (2014. gada 26. februāris) par iepirkumu, ko īsteno subjekti, kuri darbojas ūdensapgādes, enerģētikas, transporta un pasta pakalpojumu nozarēs, un ar ko atceļ Direktīvu 2004/17/EK (OV L 094, 28.3.2014., 243. lpp.) 36. panta 2. punkts.

).

16. Lai palīdzētu sociālās ekonomikas struktūrām paplašināt to darbību, dalībvalstīm tiek ieteikts veicināt sadarbību starp sociālās ekonomikas struktūrām un vispārpieņemtajiem uzņēmumiem, jo īpaši:
- a) palielināt izpratni par sociālo pievienoto vērtību, veicinot paraugpraksi, kas mudina vispārpieņemtos uzņēmumus iesaistīt sociālos uzņēmumus to ilgtermiņa piegādes un vērtības ķēdēs un patērētājus iegādāties preces un/vai pakalpojumus, ko ražo sociālās ekonomikas struktūras, ko dēvē arī par kustību “Iegādājies no sociālajiem uzņēmumiem” (*Buy Social*);
 - b) pastiprināt mentoringa, saskaņošanas un veicināšanas pakalpojumu sniegšanu, lai palīdzētu sociālās ekonomikas struktūrām veidot ilgtermiņa partnerattiecības ar plašākām darījumu aprindām;
 - c) veicināt un atbalstīt darbā iekārtošanas sociālo uzņēmumu darbiniekus to sadarbībā ar vispārpieņemtajiem uzņēmumiem, lai gūtu pieredzi atvērtajā darba tirgū;
 - d) palīdzēt sociālās ekonomikas struktūrām un uzņēmējiem pēc iespējas labāk izmantot jaunās tehnoloģijas, lai piekļūtu privātajiem tirgiem, izmantojot uz sociālo ekonomiku balstītas tiešsaistes platformas, sadarbības telpas un digitālos kopresursus.

Valsts atbalsts

17. Ikreiz, kad paredzēts sociālās ekonomikas atbalsta pasākums veido valsts atbalstu, un neskarot piemērojamos noteikumus, dalībvalstīm tiek ieteikts pilnībā izmantot darbības jomu saskaņā ar valsts atbalsta noteikumu sociālās ekonomikas atbalstam, kā paredzēts Regulā (ES) Nr. 651/2014, kā arī noteikumiem par vispārējas tautsaimnieciskas nozīmes pakalpojumiem un *de minimis* noteikumu:
- a) izmantojot Regulas (ES) Nr. 651/2014 noteikumus, jo īpaši attiecībā uz šādiem aspektiem:
 - i) apsvērt ieguldījumu atbalstu maziem un vidējiem uzņēmumiem (MVU), piem., aktīvu iegādei sociālajā infrastruktūrā atbilstoši Regulas (ES) Nr. 651/2014 17. pantam;
 - ii) pēc iespējas labāk izmantot noteikumus, kuri atļauj riska finansējuma atbalsta sniegšanu MVU saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 651/2014 21. un 21.a pantu, piem., izveidojot ieguldījumu fondus ar privātu ieguldītāju dalību, lai īpaši atbalstītu sociālos uzņēmumus un sniegtu nodokļu atvieglojumus neatkarīgiem privātajiem investoriem, kas ir fiziskas personas, kuras tieši vai netieši nodrošina riska finansējumu atbilstīgajiem uzņēmumiem;
 - iii) apsvērt iespēju sniegt atbalstu darbības uzsākšanai, kas ļautu maziem, biržā nekotētiem, jauniem uzņēmumiem saņemt dažādus atbalsta instrumentus, piem., aizdevumus ar atvieglotiem nosacījumiem, garantijas ar prēmijām ar atvieglotiem nosacījumiem vai dotācijas saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 651/2014 22. pantu;
 - iv) investēt cilvēkos, pieņemot atbalsta shēmas neizdevīgā stāvoklī esošu vai ļoti neizdevīgā stāvoklī esošu darba ņēmēju reintegrācijai darba tirgū saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 651/2014 32. un 35. pantu;

- v) veicināt darbinieku ar invaliditāti pilnīgu iekļaušanu visu veidu uzņēmumos, nodrošinot atbalstu uzņēmumiem ar īpašām subsīdijām, ieskaitot algu subsīdijas, saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 651/2014 33. un 34. pantu;
 - vi) atbalstīt vietējās infrastruktūras, kas var ietvert vietējo sociālo infrastruktūru, izbūvi vai modernizāciju, piešķirot atbalstu, lai segtu starpību starp ieguldījumu izmaksām un pamatdarbības peļņu no ieguldījumiem saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 651/2014 56. pantu;
- b) saskaņā ar piemērojamajiem valsts atbalsta noteikumiem dalībvalstīm tiek ieteikts izpētīt, kurus sociālās ekonomikas struktūru sniegtos pakalpojumus varētu definēt un finansēt kā vispārējas tautsaimnieciskas nozīmes pakalpojumus, piem., neaizsargātu personu darbā iekārtošanas jomā, sociālo mājokļu vai veselības aprūpes un sociālo pakalpojumu jomās, piem., bērnu, vecāka gadagājuma cilvēku vai cilvēku ar invaliditāti aprūpē. Attiecībā uz kompensāciju par pakalpojumiem, kas atbilst sociālajām vajadzībām, noteiktos apstākļos var tikt piemērots atbrīvojums no paziņošanas pienākuma neatkarīgi no saņemtās kompensācijas apmēra saskaņā ar Komisijas 2011. gada 20. decembra lēmumu (2012/21/ES)⁸³;
- c) izmantojot pieejamo darbības jomu, lai piešķirtu pārredzamas *de minimis* atbalsta summas.

Nodokļu sistēma

18. Neskarot valsts atbalsta noteikumus, dalībvalstīm tiek ieteikts:

- a) nodrošināt, ka nodokļu sistēmas nekavē sociālās ekonomikas attīstību, un izvērtēt, vai nodokļu sistēmas pietiekami veicina tās attīstību;
- b) apsvērt nodokļu atvieglojumus nozarei, ja tie vēl nav piešķirti, saskaņā ar sociālās politikas mērķiem un pašreizējo praksi visās dalībvalstīs un saskaņā ar Savienības tiesību aktiem, kas var ietvert:
 - i) atbrīvojumus no uzņēmumu ienākuma nodokļa attiecībā uz peļņu, ko patur sociālās ekonomikas struktūras;
 - ii) ienākuma nodokļa atvieglojumus privātajiem un/vai institucionālajiem ziedotājiem piešķirto atskaitījumu vai nodokļu kredītu veidā, vai arī apzīmējumu shēma, saskaņā ar kuru nodokļu maksātāji var norādīt savai nodokļu iestādei noteikto procentuālo daļu no savām ienākuma nodokļa saistībām, kas piešķirama uz sabiedrisko labumu vērstajām struktūrām;
 - iii) nodokļu atbrīvojumus bezdarbnieka pabalstiem, kas saņemti kā vienreizējs maksājums, lai atvieglotu uzņēmējdarbības nodošanu darba ņēmēju kooperatīviem;
- c) pārskatīt nodokļu saistību izpildes slogu sociālās ekonomikas struktūrām un, ja iespējams, samazināt to;

⁸³ Komisijas Lēmums 2012/21/ES (2011. gada 20. decembris) par Līguma par Eiropas Savienības darbību 106. panta 2. punkta piemērošanu valsts atbalstam attiecībā uz kompensāciju par sabiedriskajiem pakalpojumiem dažiem uzņēmumiem, kuriem uzticēts sniegt pakalpojumus ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi (OV L 7, 11.1.2012., 3.–10. lpp.).

- d) praktiskā līmenī atvieglot atbilstību uz sabiedrisko labumu vērstajiem pārrobežu ziedojumiem nodokļu piemērošanas nolūkos, piem., izsniedzot citā dalībvalstī reģistrētas saņēmējiesādes standartizētu veidlapu par ziedojuma summu, norādot gan saņēmēju, gan ziedotāju;
- e) nodrošināt, lai sociālās ekonomikas struktūras netiktu izmantotas nodokļu nemaksāšanas, nodokļu apiešanas, agresīvas nodokļu plānošanas vai noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas nolūkos, vienlaikus nodrošinot ar to saistīto administratīvo procedūru efektivitāti un samērīgumu.

Sociālās ietekmes mērīšana un pārvaldība

19. Saskaņā ar Komisijas darbībām, kas minētas 22. punkta a) apakšpunkta v) daļā, dalībvalstīm tiek ieteikts atbalstīt ietekmes mērīšanas un ietekmes pārvaldības prakses ieviešanu, jo īpaši:
- a) sociālās ietekmes mērīšanas un pārvaldības prakšu un metodiku iekļaušanu valsts politikas sistēmās un programmās, kas saistītas ar sociālo ekonomiku;
 - b) pielāgota atbalsta nodrošināšanu, pamatojoties uz labu praksi, lai palīdzētu sociālās ekonomikas struktūrām pieņemt vienkāršas un praktiskas ietekmes mērīšanas un pārvaldības metodikas, kas uzlabo to rezultātus, parāda to sociālo ietekmi un atvieglo piekļuvi uz ietekmi balstītam finansējumam;
 - c) sociālās ekonomikas struktūru rosināšana novērtēt to ietekmi, veidojot iespējas ar īpaša finansējuma palīdzību, un izmantot daļu no saņemtajiem publiskajiem līdzekļiem (dotācijām vai līgumiem), lai novērtētu to sociālo ietekmi.

Pamanāmība un atpazīstamība

20. Dalībvalstīm tiek ieteikts palielināt izpratni par sociālo ekonomiku un to, kā tā veicina sociālo un vidisko mērķu sasniegšanu, jo īpaši:
- a) izveidojot vai pielāgojot īpašas sociālās ekonomikas tiesiskās formas, juridiskos statusus, marķējumus un/vai sertifikācijas sistēmas, pamatojoties uz to iespējamās pievienotās vērtības novērtējumiem, un apsverot iespēju brīvprātīgi savstarpēji atzīt citās dalībvalstīs izmantotos marķējumus un sertifikātus. Šādos novērtējumos būtu jāaplūko, cik lielā mērā tie var uzlabot izpratni par nozari un atbalstīt tās attīstību, nodrošinot piekļuvi īpašām priekšrocībām (piem., nodokļu atvieglojumiem vai elastīgumam īpašās konkursa/iepirkuma procedūrās). Komisija atbalstīs šo darbu, kā aprakstīts 22. punkta a) apakšpunkta vi) daļā;
 - b) komunikācijas kampaņu un izpratnes veicinošu pasākumu organizēšana un finansēšana attiecībā uz sociālo ekonomiku, tostarp jaunākajām paaudzēm, sadarbībā ar attiecīgajiem valdības līmeņiem un citām iestādēm (piem., universitātēm);
 - c) sekmīgu izmēģinājuma iniciatīvu un labas prakses izplatīšana, ko vada sociālās ekonomikas struktūras, pasākumu veicināšana, lai atkārtotu un paplašinātu minēto labo praksi, izmantojot sociālās ekonomikas tīklus un publiskos sakarus.
21. Dalībvalstīm tiek ieteikts uzraudzīt sociālās ekonomikas attīstību un darbību, veicinot pētniecību un apkopojot statistiku un kvantitatīvus un kvalitatīvus datus, jo īpaši:

- a) maksimāli izmantojot pieejamo Eiropas Komisijas atbalstu ar mērķi paplašināt savas valsts grāmatvedības sistēmas, lai apkopotu papildu un salīdzināmus datus (satelītkontus) un galvenos mājsaimniecību apsekojumus (piem., darbaspēka apsekojumu un apsekojumus, kas tiek ievadīti Kopienas statistikā attiecībā uz ienākumiem un dzīves apstākļiem (*EU-SILC*)), lai apkopotu informāciju par dalību sociālajā ekonomikā, ieskaitot sadalītus datus par dzimumu un vecumu (un, ja iespējams, citus sadalījumus) nolūkā izprast ietekmi uz darbvietu radīšanu;
- b) veicinot sadarbību statistikas izstrādē starp valsts iestādēm, pētniecības organizācijām un sociālās ekonomikas struktūrām, vienlaikus paplašinot tādu informācijas avotu klāstu kā reģistri, administratīvie dati, apsekojumi un skaitīšana, lai apkopotu precīzus datus;
- c) atbalstot akadēmiskos un neatkarīgos pētījumus par sociālās ekonomikas tēmām.

SAVIENĪBAS ATBALSTS

22. Padome pauž gandarījumu par Komisijas nodomu atbalstīt šā Ieteikuma īstenošanu, sadarbojoties ar dalībvalstīm, lai izstrādātu veicinošu politiku un tiesisko regulējumu sociālajai ekonomikai. Jo īpaši tas ietver:

- a) sociālās ekonomikas rīcības plānā izsludināto iniciatīvu īstenošanu, kas aptver šādas darbības:
 - i) izveidot un uzturēt ES sociālās ekonomikas vārteju, kas nodrošina skaidru piekļuves punktu sociālās ekonomikas dalībniekiem, lai atrastu informāciju par Savienības finansējumu, politiku, tīkliem/platformām un iniciatīvām, tai skaitā spēju veidošanu;
 - ii) publicēt analīzi par pastāvošajām nodokļu sistēmām sociālās ekonomikas jomā, par nodokļu režīmu uz sabiedrisko labumu vēršiem pārrobežu ziedojumiem un par nediskriminācijas principu;
 - iii) atvieglot valsts amatpersonu iespējas mācīties no līdzbiedriem par tēmām, kas saistītas ar sociālo ekonomiku, organizējot tīmekļseminārus un darbseminārus. Šo pasākumu pamatā varētu būt kartēšanas uzdevumi n labas prakses apkopošana un apmaiņa dažādās ar nozari saistītās politikas jomās, ļaujot dalībniekiem dalīties zināšanās un noteikt veiksmīgās stratēģijas. Šie pasākumi varētu kalpot arī kā iespēja regulārai paraugprakses apmaiņai un mācībām no līdzbiedriem dalībvalstu sociālās ekonomikas koordinātoru vidū;
 - iv) apkopot kvalitatīvus un kvantitatīvus pierādījumus par sociālās ekonomikas darbību dalībvalstīs, tai skaitā atbalstot pētniecību saskaņā ar darba programmu “Apvārnis Eiropa” 2023.–2024. gadam⁸⁴;
 - v) atbalstīt sociālās ietekmes mērīšanas un pārvaldības attīstību, kartējot un pārskatot esošo praksi, tai skaitā to, kā šī prakse atbilst sociālās ekonomikas struktūru vajadzībām un iespējām, lai uzlabotu izpratni un

⁸⁴ Komisijas Īstenošanas lēmums par darba programmas 2023.–2024. gadam pieņemšanu īpašās programmas ietvaros, ar kuru tiek īstenota programma “Apvārnis Eiropa” — pētniecības un inovāciju pamatprogramma, un par tās finansēšanu, COM/2022/7550.

veicinātu tās ieviešanu⁸⁵. Šis darbs tiks veikts, cieši apspriežoties ar ieinteresētajām personām, un tā mērķis būs izstrādāt vienkāršas standarta metodikas sociālās ekonomikas struktūrām, lai novērtētu un parādītu to sociālo ietekmi;

- vi) uzsākt pētījumu par valstu sociālās ekonomikas marķējumiem un sertifikācijas sistēmām, kartējot pašreizējās iniciatīvas, apzinot labu praksi, kopīgās iezīmes un kritērijus un nodrošinot dalībvalstīm kopīgu pieeju un norādījumus ar mērķi nodrošināt brīvprātīgu savstarpēju atzīšanu;
 - vii) piedāvāt dalībvalstīm tehnisko atbalstu reformām, kuru mērķis ir veicināt sociālo ekonomiku gan divpusēji, gan daudzvalstu līmenī;
 - viii) veicināt starpvalstu sadarbību sociālās inovācijas jomā ar Eiropas Sociālās inovācijas kompetences centra, Eiropas sociālo inovāciju konkursa un turpmāko sociālo uzņēmēju un novatoru tīklu, ko atbalsta vienotā tirgus programma, palīdzību;
 - ix) atbalstīt ziņojuma “Pārkārtošanās ceļš uz tuvienes un sociālās ekonomikas rūpnieciskās ekosistēmas izveidi”⁸⁶ kopīgu īstenošanu, apkopojot ieinteresēto personu solījumus un veicinot sadarbību starp ekosistēmas dalībniekiem attiecībā uz zaļo un digitālo pārkārtošanos;
 - x) turpināt uzlabot sociālo uzņēmumu un citu sociālās ekonomikas struktūru piekļuvi finansējumam, piem., ar programmas *InvestEU* finanšu produktu palīdzību;
 - xi) sociāli atbildīgas iepirkuma prakses izmantošana Komisijas konkursa procedūrās;
 - xii) analizēt plāna īstenošanas gaitu;
- b) šī Ieteikuma īstenošanas uzraudzību un novērtēšanu;
 - c) pamatojoties uz 26. punktā minētajiem dalībvalstu ziņojumiem, attiecīga ziņojuma sagatavošanu par to darbību novērtējumu, kuras veiktas, reaģējot uz šo Ieteikumu, un tā iesniegšanu apspriešanai Nodarbinātības komitejai un Sociālās aizsardzības komitejai.

ĪSTENOŠANA, UZRAUDZĪBA UN IZVĒRTĒŠANA

- 23. Dalībvalstīm tiek ieteikts pieņemt vai atjaunināt savas sociālās ekonomikas stratēģijas 18 mēnešu laikā pēc šī Ieteikuma pieņemšanas.
- 24. Lai nodrošinātu šī Ieteikuma sekmīgu īstenošanu, dalībvalstīm tiek ieteikts pārskatīt un uzlabot to administratīvās un institucionālās struktūras visos pārvaldības līmeņos, piem.:
 - a) izveidot “vienas pieturas aģentūru”, lai sniegtu racionalizētu un piemērotu atbalstu sociālās ekonomikas struktūrām tādās jomās kā piekļuve finansējumam, kā arī citu atbalstu;

⁸⁵ Komisija kopā ar ESAO publicē ziņojumu, kurā tiks noteiktas un atklātas pielāgotas pieejas, kuras sociālās ekonomikas struktūras Eiropā jau ir pārbaudījušas, aplūkojot to mērķi, darbības jomu un galvenās iezīmes, ilustrējot šo labo praksi.

⁸⁶ Ziņojums “[Pārkārtošanās ceļš uz tuvienes un sociālās ekonomikas rūpnieciskās ekosistēmas izveidi](#)”.

- b) izveidot vietējos un/vai reģionālos sociālās ekonomikas kontaktpunktus, kas pilda sociālās ekonomikas vēstnieku lomu un popularizē nozari, sniedz vienādranga atbalstu, atvieglo piekļuvi Savienības un valsts finansējumam un sadarbojas ar valsts un reģionālajām iestādēm, kas pārvalda Savienības līdzekļus;
 - c) iecelt sociālās ekonomikas koordinatorus valstu publiskajās iestādēs. Šiem koordinatoriem vajadzētu būt skaidrām pilnvarām un pienākumiem un pietiekamiem resursiem, lai nodrošinātu efektīvu Ieteikuma īstenošanas koordinēšanu un uzraudzību un nodrošinātu konsekventu politikas veidošanā valdības struktūru un Savienības iestāžu vidū.
25. Dalībvalstīm tiek ieteikts uzraudzīt un valsts līmenī novērtēt šā Ieteikuma īstenošanu, tai skaitā organizējot regulāru dialogu ar reģionālajām un vietējām iestādēm un sociālās ekonomikas struktūrām, lai informētu, konsultētos par savu sociālās ekonomikas stratēģiju novērtēšanu, uzraudzību un īstenošanu un sniegtu saistītu papildu atbalstu.
26. Dalībvalstīm tiek ieteikts ziņot Komisijai par panākumiem Ieteikuma īstenošanā ne vēlāk kā četrus gadus pēc tā pieņemšanas un vēlreiz piecus gadus pēc tās.

Strasbūrā,

*Padomes vārdā —
priekšsēdētājs*